

Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences

Year: 2025, Volume: 58, Issue: 133-186

DOI: 10.30964/auebfd.1516608, E-ISSN: 2458-8342, P-ISSN: 1301-3718

Education of the People in Halka Doğru Journal

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Research Article	06.17.2024	04.07.2025	04.15.2025

Nurcan Korkmaz¹

Ministry of National Education

Abstract

In the relatively liberal environment that emerged in the Ottoman Empire during the Second Constitutional Monarchy period, the development and revival of social and political life and education affected public education. As a result of the rapid organisation of the Committee of Union and Progress throughout the country and spread of various social and political organisations, associations, newspapers and journals, modern public education practices such as women's education, literacy, apprenticeship and rural/agricultural education became widespread. The journal was launched with the aim of awakening the people through public education, saving them from ignorance, transforming the countryside and the village, and creating a national consciousness in Anatolia. The aim of this study is to analyse the content of the articles in the journal on public education and the educational problems of the period as revealed in the articles. Document analysis method was used in the study. 52 issues and all 309 articles in these issues were read and the educational contents of 40 articles on public education were categorised under seven themes: awareness and organisation for social development, learning to read and write and the importance of literacy, the need for schools, vocational education, child education, women's education, public health education.

Keywords: Halka Doğru Journal, public education, Second Constitutional Monarchy period, populism, modernisation, nation building.

Citation: Korkmaz N., (2025). Education of the People in Halka Doğru Journal. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, Volume(Issue), 133-186. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1516608>

¹Corresponding Author: Dr, Ministry of National Education, E-mail:nurcankorkmaz@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7022-7812>

The Second Constitutional Monarchy period (1908-1918), which began with the re-proclamation of the Constitution on 23 July 1908, after 29 years of suspension, was a period in which political life and intellectual movements were very lively in the Ottoman Empire. As this period saw the emergence of a relatively more liberal environment compared to the period of Abdulhamid II, when political thought was suppressed, intellectuals who had previously left the country for various reasons and pressures returned, bringing with them the ideas and thoughts they had learnt in the West. In addition to these, the Balkan wars and the subsequent migrations back to the country allowed many ideas to emerge, develop and be discussed in public area (Şahin and Tokdemir, 2011: 852). So much so that Bernard Lewis (1998: 230) stated that the most important and interesting aspect of this period was the vitality of intellectual and cultural life.

Various intellectual movements and paradigms that began to emerge during the Tanzimat years produced their most productive cultural and scientific output in this period (Gündüz, 2007: 17–23). In addition to the experience of parliamentary democracy, this short period of ten years, during which important events such as two great wars, Balkan Wars and World War I, and the disintegration of the empire took place (Yıldız, 2021:43), is summarised by Berkes (2008:377) as "all the problems to be solved in the modernisation crisis that started in the 1700s were compressed into this decade between 1908 and 1918". As a matter of fact, in this period, ideas and initiatives towards the salvation of the state, especially by the intellectuals of the period, began to gain more importance in the effort to save the empire, whose disintegration and collapse process was accelerating (Tamir and Aytac, 2022:6).

Within the dynamic political life brought about by these developments, educational problems took an important place; strategy problems related to education and educational philosophies were among the most discussed issues (Şahin and Tokdemir, 2011: 852). In this period, when the most publications on education were published in the history of Turkey, the most attention was paid to educational problems and experiences were gained, the efforts to form public opinion accelerated with the development of the press and the activities of associations increased rapidly (Ergün, 1996: 40). Many associations/societies were established, and all kinds of ideas and thoughts were discussed and shared with the society through newspapers and journals.

Yıldız (2021: 29) states that these developments and revivals in social and political life as well as in education also affected the study of public education, and that the idea of 'public education', which today means the education of segments of society outside the school age, emerged at the beginning of the 20th century, and that although the discourse of public education was evident in Tanzimat, the discourse here was not about 'public education' but about the education of the whole 'public and he expresses these by saying':

"It will be necessary to wait for the Second Constitutional Monarchy period for the concept of 'public education' to acquire its current content. In the practices

carried out until this period, 'public education' was not seen as an umbrella concept in the sense of out-of-school education. As a matter of fact, it was only after the Second Constitutional Monarchy that public education was recognised as a conscious activity and an independent field. The concept predominantly used was 'public decency'."

In this period, as a result of the rapid organisation of the Committee of Union and Progress throughout the country and the spread of various social and political organisations, associations, societies, newspapers and magazines, modern public education practices such as education for women, literacy studies, apprenticeship training, rural/agricultural training became widespread (Ergün, 1996). The idea of 'populism', which the intellectuals of the Constitutional Monarchy II saw as the solution to the salvation of the state, also determined the direction of public education practices (Yıldız, 2021:46). Indeed, the Turkist intellectuals of the period, who gathered around the Türk Yurdu Society founded in 1911 and the Türk Yurdu Journal, acted with the concern and responsibility they felt in the face of the political, economic and social situation the country was in, and tended to turn towards the people and go towards the people (Tamir and Aytaç, 2022:7). Toprak (2013:163) states that Ottoman populism was fed by two sources: One of these is the Russian Narodnik movement, which was shaped around the idea of 'towards the people' and its extension in the Balkans, populism and peasantism; the other is French solidarism, which is the product of a political formation process in solidarity and harmony within society. Russian Narodnik ideas reached the Ottoman intelligentsia through Turks fleeing from the Russian Tsarism and the revolutionary intellectuals in the Balkans, and mostly found a place in the Committee of Union and Progress; similarly, populist and socialist movements in the Balkans reached Turkish intellectuals (Berkes, 2002). However, although the aim of Russian intellectuals is to move from a feudal society to a socialist society by appealing to the villagers and resorting to violence, without ever being affected by capitalism, the aim of the populism in the thought of Turkish intellectuals is to ensure the participation of Turks in this system and the liberation of the people through ways like education, propaganda, etc. in Turkey (Georgeon, 2020).

Although not as much as Russian Narodism and French solidarism, many intellectuals who went to Europe, especially France, in this period also contributed to the development of populism in the Ottoman Empire, because these intellectuals met with politicians and thinkers in their places, exchanged information, and influenced the nationalism and movements of that period. They both had the opportunity to examine nationalization movements and were influenced by them (Yıldırım, 1998). Turkish intellectuals, such as Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Ahmet Agayef, Tevfik Nureddin, Celal Sahir, Hüseyinzade Ali, Hamdullah Suphi, Abdülfeyyaz Tevfik, Ali Canip, Ali Ulvi, Galip Bahtiyar, Kazım Nami, Köprülüzade Mehmed Fuad, Mehmet Emin, Mehmet Ali Tevfik, Mehduh Şevket, who were influenced both by the Russian Narodniks and thus the movement towards the people and the nationalism movements developing in the West, turned towards the concept of populism in their quest to protect the last remaining lands of the Ottoman Empire as a result of the defeats in the

Balkan Wars and the activities of Bulgarians, Serbs, Greeks, etc. to establish their own states. What this orientation aimed to achieve with the slogan 'towards the people' was to educate the villagers, transform the countryside and villages, spread national consciousness, that is, save the Anatolian people from ignorance through education and awaken them to national consciousness (Odabaşı, 2015). For these purposes, many newspapers and journals were published, associations organised public education activities, and the organisations under the name of "villager branch" of the Committee of Union and Progress clubs established all over the country carried out activities in this direction (Yıldız, 2021).

"Halka Doğru" journal, which was published by the Turk Yurdu Society in order to reach the people, especially the Anatolian peasants, and to spread the idea of populism, is one of the most important publications of populism in the period of the Second Constitutional Monarchy. The available studies on Halka Doğru have been conducted in the fields of history, literature and economics. In these studies, Gürsoy (1999) analysed the journal in terms of form and content; Özden (2011) examined the economic dimension of the journal; similarly, Ocak (2002) examined the place of the journal in Turkish economic thought; Güdek (2007) studied the index, analysis and selected texts of the journal. Apart from these, Yiğitbaş and Özdemir (2012) analysed the poems of the journal; Özpınar (2016) examined the social life of the period presented in the journal. As can be seen from the available studies, there are no studies that deal with the 'Halka Doğru' journal and its contents in terms of education and public education. However, the aim of the 'Halka Doğru' journal was to awaken the people and save them from ignorance through public education, to transform the countryside and villages, and to build a national consciousness in Anatolia (Odabaşı, 2015). Almost all the articles in "Halka Doğru" were written with a populist approach and aimed, directly or indirectly, at awakening and raising the consciousness of the people, educating them to build a healthy nation, giving them a sense of Turkishness, and providing them with information to enable them to live in better and modern conditions. From this point of view, "Halka Doğru" is itself an instrument of public education. Therefore, it becomes vital to analyse it in terms of public education. Tekeli (1985: 473) states that when some of the ideas defended and discussed during the Second Constitutional Monarchy period (Village Institutes, the alphabet issue, etc.) and actions taken are taken into consideration, this period can be seen as a preparatory stage in which the ideas related to the educational breakthrough in the Republican period were tested.

Accordingly the articles on education in "Halka Doğru" journal, one of the important publications of the Second Constitutional Monarchy period, are important in terms of understanding the perspective of the intellectuals of the period on education and the legacy they left to the Republic. In this context, the aim of this study is to analyze the content of the articles in the "Halka Doğru" Journal on public education.

"Halka Doğru" Journal

"Halka Doğru" journal began publication on 24 April 1913 under the direction of Cemal Tahir Erozan and published a total of 52 weekly issues. The last issue was published on 20 April 1914. The editorial staff of Halka Doğru consisted of important intellectuals and writers of the time. These writers and intellectuals were either members of the Committee of Union and Progress (CUP) or those who are close to it. In this respect, Halka Doğru can be considered as one of the publications supported by the CUP. In this respect, Halka Doğru can be considered as one of the publications supported by the CUP. It can be said that the journal tried to raise public awareness about the policies of the CUP, to spread these policies to the public and to win over the ordinary people (Odabaşı, 2011)

The authorship cadre of the "Halka Doğru" Journal also reveals that we are faced with one of the most qualified periodicals of the period, Yusuf Akçura, Hüseyinzade Ali Bey and Samet Ağaoğlu, were the leading representatives of the narodnik ideas mentioned earlier, were among its main authors. Ziya Gökalp, who came to Istanbul after the closure of his journals as a result of the loss of Thessaloniki in the Balkan War and who used the word "populism" for the first time during the Second Constitutional Monarchy period, is also among the important authors. In addition to Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Aka Gündüz, Kazım Nami (Duru), Mehmet Ali Tevfik (Yükselen) from the "Genç Kalemler" (Young Pens) team, which was closed down in Thessaloniki, were also among the writers of "Halka Doğru" Journal. Halide Edip (Adivar), Mehmet Fuat (Köprülü), Mehmet Emin (Yurdakul), Memduh Şevket (Esendal) and Hamdullah Suphi (Tanrıöver) were also among the writers of "Halka Doğru" Journal.

In the first issue of "Halka Doğru" Journal, the reason for the publication of the journal is explained under the title "Halkın Dedikleri" (What the People Say). In the article, eight to ten writers have a dream together. These eight or ten people who have the dream are the intellectuals of the period. In the dream, eight to ten intellectuals find themselves in a green plain, where they come across a weak old woman dressed in patched clothes. The woman is collecting spike in the field with her big and young offspring. Seeing the intellectuals, the woman comes to them and asks if they recognise her. The intellectuals are ashamed of the woman because they do not recognise her. The woman is the public, the nation, the people, in other words she is Anatolia.

The old woman is not surprised that the intellectuals recognise her, since they have not called her or asked about her for a long time, for hundreds of years. She introduces herself as "I am the people on whom you blame all the crimes when the time comes. I am my people, my nation, in whose name you rule and in whose name you appear as the representatives of your sovereignty." Her words also reveal the disconnection between the intellectuals and the nation, and a reproach against the intellectuals for neglecting Anatolia.

According to the dream, the woman, that is, the nation, has given up hope on the intellectuals because of their indifference towards her, and has made her decision, and she asks them:

"I will educate myself, I will reform myself, I will go to progress with my own steps. First of all, I need a language, a literature. I need religious, moral, economic and social knowledge. I will acquire these on my own. I will discard my old worn-out tools and use new machines. I will learn to plough the soil, feed animals, manage villages, build roads, open schools. I intend to work with my hungry, naked, malarial sons and poor daughters to do this work. Are you not my sons too? Will you also leave your wishful thinking, your false knowledge, your empty and useless pride and come to me and work with me?" (Sever, 2022, p. 24).

Upon this question, the intellectuals who woke up from sleep interpreted the dream: the woman, that is, the nation, is right. She should be helped. As a sign of this help, they decided to publish the Journal "Halka Doğru" on weekly basis.

In the second issue of the journal, a letter signed by Bekçi (guard) Mustafa Baba was sent to the "Halka Doğru" Journal, that is, to those who had the dream. In this letter, Bekçi Mustafa Baba wrote: *"You saw the dream on time and interpreted it correctly... It should be known that the root, the mother, the foundation of the nation is the people. If you do not improve the people, the feelings of the people, if you do not give the people the right feelings, this ruined country will not flourish"* (Issue: 2, p.11). In his letter, Bekçi Mustafa Baba also gives guidance to intellectuals. He states that those who have studied a little bit at school and madrasah separate themselves from the people, they feel superior, they distance themselves from the people, and for this reason the people have difficulty in understanding them. With this letter, the intellectuals pointed out that they understood what the feelings and expectations of the people were and that their own attitude would be to respond to these expectations. In the first issue, the intellectuals explain their purpose of publishing the Journal "Halka Doğru" in the form of a dream, and in the second issue, in a letter written to them by Bekçi Mustafa Baba, they reveal that they have taken action with the aim of closing the distance between the intellectual class and the nation, eliminating the disconnection, ensuring unity with the people in language and culture, and building Anatolia. For this purpose, they included poems, stories, travelogues, history, health, education, religion, science, economics, etc. in "Halka Doğru" Journal and expressed their thoughts to educate the public.

Method

In the research, document analysis, a qualitative research method, was used. Document analysis is used to meticulously and systematically analyse the content of written documents (Wach, 2013). Document analysis is a systematic method used to analyse and evaluate all documents, including printed and electronic materials. Document analysis, like other methods used in qualitative research, requires the examination and interpretation of data in order to develop empirical knowledge to

create an understanding of the subject matter related to making sense (Corbin & Strauss, 2008). Document analysis consists of a series of stages as in other qualitative research methods. These stages have been handled in different ways by different researchers. For example, O'Leary (2017) lists these stages as (1) planning for all contingencies; (2) collecting documents, (3) reviewing the reliability of documents and questioning their intentional and unintentional evidence, and (4) analysing data. Forster (1994) lists these stages as the following: (1) accessing documents, (2) checking the authenticity of documents, (3) adopting a system for coding and categorising, (4) analysing data and (5) using data. Similarly, Merriam (2009) states that document analysis can be done in four stages: (1) finding appropriate documents, (2) checking the authenticity of documents, (3) creating a systematic for coding and cataloguing, and (4) data analysis. Considering these different stages, it is possible to say that document analysis should be carried out in accordance with a specific plan, the documents should be suitable for the purpose, the documents obtained should be checked and analysed with appropriate methods. This study followed Merriam's method of finding appropriate documents, checking the authenticity of documents from different sources, coding to form themes and analysing data according to these themes.

Data Collection

In the research, two publications, which were reprinted in the new Turkish alphabet of all issues of "Halka Doğru" Journal, were used as sources. The first of these publications is the book "Halka Doğru", which was prepared in 2022 under the editorship of Dr Mustafa Sever and published by Barış Kitap, containing 52 issues of "Halka Doğru" Journal. The second one was prepared under the editorship of Abdullah Gündoğdu and Çağfer Güler and was published by Türk Ocağı Publications in 2023 under the title "Halka Doğru Mecmuası ve Halkçılık Düşüncesi". In both books, after giving information about "Halka Doğru" Journal and the idea of populism in the introduction part, the edited version of all issues of "Halka Doğru" Journal in new Turkish letters is included. The journals in the two books were read comparatively and it was seen that there were no differences in terms of content, but there were differences in form (page structure, page number, etc.). In the book "Halka Doğru Mecmuası ve Halkçılık Düşüncesi", the page numbers of "Halka Doğru" Journal are also included. Although the research was carried out by analysing and comparing both books together, the "Halka Doğru" book was taken as a basis in terms of reference, source and issues. All references to the journal in the research findings are from the book "Halka Doğru" prepared under the editorship of Dr Mustafa Sever.

Table 1*Subject and Genre Classification of the Articles in "Halka Doğru" Journal*

Subject/Genre	Number
Literature	125
History	15
Religion	8
Health	6
Education	14
Science	3
Economy	29
Essay-Thought	20
News	29
Broadcast Promotion	26
Diverse Writings	34
Picture-Visual	14
Total	323

As seen in Table 1, 309 articles (and 14 visuals) were included in "Halka Doğru" Journal. The majority of these articles are poems, stories and other literary products. There were 14 articles under the title of direct education. After reading and evaluating all issues of "Halka Doğru" Journal, articles whose content and/or purpose was directly or indirectly education were separated and analysed for the research.

Ethical Committee Approval

Since this research was not conducted on individuals, it didn't require an ethics committee decision.

Data Analysis

In order to analyse the articles on public education in "Halka Doğru", all 309 articles in 52 issues were read by the researcher and first classified the articles according to their type. There are 14 articles with direct educational content, but a total of 40 articles on public education on topics such as agriculture, economy, organisation, etc. were included in the study, although not directly under the title of education. The content of the articles were coded and themes were formed, taking into account the themes of public education both at the time of the journal's publication and today. The themes identified from the content of the articles are as follows: (1) awareness and organisation for social development, (2) learning to read and write and the importance of literacy, (3) the need for schools, the opening of schools, (4) vocational education, (5) child rearing, (6) women's education, (7) public health education. After obtaining expert opinion on the suitability of these themes for public education, all the articles in the 52 issues of the journal were reread and the articles and sections relating to these themes were grouped under the themes, and the relevant

sections of articles relating to more than one theme were grouped under the appropriate themes.

Results

Awareness and Organisation for Social Development

The main aim of the "Halka Doğru" Journal (HDJ) is to awaken the sense of unity, Turkishness and national consciousness in Anatolian villagers, to explain and adopt the modern against the traditional, to organise and bring the people together (Sever, 2022, p. 24). Raising awareness and transformation of rural areas is essential for social development. For this reason, in addition to the many articles in the journal, stories, tales and news, there are many mentions of coming together in various structures such as associations, societies, unions, hearths, partnerships, solidarity funds and the benefits of acting together and being an organised society. According to the intellectuals gathered around HDJ, non-Muslims have remained strong and alive both economically and socially during the current period because they are organized in accordance with the requirements of the age. However, although Turks have their traditions, they do not benefit from the organizational experience, they remain passive in the face of events and situations and display lazy attitudes. For this reason, they published stories, poems, news, and articles providing scientific and historical evidence to encourage the people to organize, come together, unite, and ultimately act as a nation. In this way, they aimed for the people to organize and act together around common values, because only in this way the people will be saved from being oppressed and will be able to receive the reward of their labor:

“How can we take revenge on the evil-doers who oppress us today, on the soup sellers who swell their bellies by sucking us like leeches? By becoming no longer in need of them.

We earn more or less whatever God gives us. We all separate something from our wheat, barley and rye according to our ability. We sell it to a partnership, and we keep the money in a mutual fund. We see that this money increases as a family in a short time.

We don't stop there, we do collective work. We cultivate the village's empty fields, which do not belong to anyone, in common. We sell the wood we cut from the forest to partners in the town. If there is a swamp, we dry it and preserve it as a common field. If we work like this, we will soon get rid of selling our oxen to pay our taxes and taking money from the soup seller with 100 percent interest. The evil forces can no longer trample us by relying on their money, then we will all become Koroğlu” -HDJ. Issue: 5. Koroğlu /Maraşlıoğlu,- (Sever, 2022, p. 77).

According to the authors, the biggest deficiency of the Turks is that the Turks do not have crafts and trade and the tradesmen who deal with them; they should work to raise this class, Turks should also engage in crafts and trade and those who work in this field should be protected as a nation, but this is not something one person or five

people can do. It is difficult, it requires money, it needs good manners and help. For this reason, in their writings, the writers emphasized that this great work should be done and dealt with in unity, by working together, just like every day in Anatolia. Muhiddin explains in detail and guides how and with whom this work will be done, in his articles titled "İktisad-ı Hasbihal", published as a series:

"Here is what is called a collective work company; for example, the people of a town, a village, a neighborhood, tradesmen who practice the same craft, and farmers in a place bring together their goods, money, and land to work together to trade in any commodity or business. they call companies.

In fact, these companies do not only deal with trade but also do much more beneficial and beneficial things. For this reason, there are two types of these companies:

To open factories to produce things such as soap, fabric, blankets, cloth, undershirts, socks, etc.;

To build farmer's funds that will save and protect farmers and villagers from the hands of fraudsters by lending money easily and cheaply whenever they want;

Buying farm equipment, putting the crops together and selling them wholesale and not leaving the farmers to be deceived by brokers;

There are groceries, bakers, shoemakers, pharmacists... There are collective work companies that strive to open shops to sell our food, drink and clothing, each bearing a different name.

All of these companies have many benefits. We need to do these things without stopping to revive our art and trade and advance our agriculture.

...We all give half a lira each to establish a "consumption cooperation company". We single out those among us who are literate and knowledgeable. They open a grocery store; They put a salaried person in it who knows how to keep notebooks and write accounts; they always keep it under surveillance, everyone in the neighborhood and village shop from that store. -HDJ. Issue: 9. İktisadi Hasbihal-3/İmece Şirketleri, Muhiddin- (Sever, 2022, p. 118-119).

As can be seen in these excerpts, the public is informed about the benefits of living together, establishing commercial partnerships and companies, acting together and producing together, and the public is educated through the journal. The author guides the people on how they can act together, how they can organise imece companies, art and commerce, what are the steps they should take in doing so, and who they can work with. According to Muhiddin, the main problems of those who produce or work are poverty, lack of savings, not knowing the technology and therefore not benefiting from it sufficiently, and being unorganised. If production cooperatives were established in agriculture and hearths were established in cities according to professions, the peasant would sell the products he produces at their

value, and buy the agricultural tools, animals, seeds and fertilisers he needs without any problems and at a more affordable price with the help of the cooperative to which he belongs.

Similarly, it was stated that the tradesmen would not have any difficulty in buying machines, tools, materials and selling their products and services with the power of the professional ‘Ocak’, which is a kind of economic organization. With these ideas in mind, in some articles in HDJ, there is a special effort to organise in the form of ‘Ocak’, to develop relations with peasants and tradesmen, and to establish cooperatives. Indeed, as can be seen in the excerpts below, there are articles that emphasise the benefits and necessity of unity and organisation. In the article titled ‘Düşünce Yarışı’ (The Race of Thought), in which the characteristics of Ocak and Ocakism are discussed, tradition, traditional values, unity and cooperation are pointed out:

“According to them, it is harmful for tradesmen who are engaged in an art-profession to create competition among themselves and further inflame it, or to turn a blind eye to the injustices suffered by some of their friends and comrades. This competition and failure to protect each other's rights harms some of them today, others tomorrow, and finally all of them in turn. There is a famous proverb: One day is for me, tomorrow is for you. The tradesman who is young and vigorous today and thus earns more money than his friends will not remain that way tomorrow. Then he will be treated as he treated others yesterday. They say people are always weak alone. As they unite and add their forces, their power increases. Especially those like us who are faced with the difficult competition of those who are ahead of us in every field, we should not seek good in any way other than thinking like the furnaces” -HD. Issue: 33- (Sever, 2022, p. 377).

Yusuf Akçura similarly stated that Small Debt Societies should be established among small tradesmen, farmers and labourers. In order to better understand the Small Debt Societies and their benefits, and in order to set an example for others, Akçura also gives information about the society established in Izmir:

"Our villagers are poor, none of them can buy new agricultural implements with their own money. Because ploughs, harrows, especially threshing machines and fire engines to turn them are very expensive. But as they say, a drop of water becomes a lake. If the inhabitants of a village come together, collect money and form a Society for the Purchase of New Agricultural Equipment, it may be possible to buy at least a few new farm implements with that money, and then use them on a rotational basis. The collected money of a village may not be enough to buy very expensive farm implements, but if the New Farm Implements Purchasing Society of several villages comes together and works in alliance, agricultural implements that will grow in size, such as machine threshing and moulding tools, can be bought for a few nearby villages, and these can be walked and used from village to village, just like breeding stallions and bulls.

One of the Societies for the Direct Sale of Crops or Products is about to be organised in Izmir. Recently, the newspapers were writing that the figs of Izmir had always been sold to foreigners, Greeks and Italians, but now they had had enough, and they began to think of ways to prevent others from enriching themselves with their own means, and for this purpose they decided to organise a Fig Syndicate. This Fig Syndicate is an organisation, it is an organisation to prevent the merchants from mixing up and losing the resources to someone else. Until now, when there was no money, the figs were borrowed from Greek, Italian, English merchants and in return they undertook to give figs at the time of harvest. Since the farmers were in distress when they borrowed the money, the merchant would set the price of the figs very cheaply at that time of distress and end the earnings of the farmers. What should the labourer do to the poor people? If he does not give his consent, he will go hungry. (...) Now, a society, a syndicate in French terms, is being formed to sell the fig crop directly, in order to prevent this. As much as such associations are necessary for Aydin figs, they are also necessary for other farmers. Not only for the cultivators, but also for the artisans (...) We need societies to sell the products directly" -HDJ. Issue: 25. Ögüt/Halka 3, Akçuraolu, (Sever, 2022, p. 285-287.).

As can be seen from the quotes, Akçura educates the public about small debt societies through informative explanations and examples. He argues that these societies would, to some extent, save workers, peasants and small traders from lack of money, seeds and capital, and thus protect the poor from falling under the yoke of foreign merchants and capitalists. Akçura explains step by step how this can be done: First, the peasant, tradesman or labourer, if he has money, should collect some of his money and make a chest; then he should use this money by capitalising it in various ways, for example by opening a bank account or becoming a shareholder in land, and increase his capital. After that, the men who have joined the Small Debt Society will be able to lend money from the chest when they are in need. In his article, Akçura explains that Small Loan Societies can be established by the people of a village coming together, as well as by those who are engaged in an art. Akçura then educates the public about getting together and organising by explaining that several villages or craftsmen from different fields can increase their capital and expand their businesses by joining together and helping each other in Small Loan Societies.

Since the Ahilik and Guild culture are highly developed in the Turks, as well as the hearth organization, the benefits of guilds are also included in HDJ. It was explained that it would be to the benefit of tradesmen and workers to organize themselves in guilds:

"In order to increase wages, a guild is needed.

If there is a guild, it will announce why the wages are increased through newspapers and other means. There is more certainty in that. Hunger does not scare the labourer. Because the guild distributes something to them for the days they remain idle.

A guild first consoles the labourers against possible disasters. It sends those who are unwell to the doctor. It sends the seriously ill to the sick house. If he is orphaned, he takes care of his family. If he falls from somewhere, if an accident happens, if he becomes unable to work, he is given something to earn a living. If he needs a change of air, he sends him to his hometown.

A guild opens schools to give knowledge to labourers and to advance them mentally. They give lectures and conferences. It sends unemployed labourers to places where jobs are available.

A guild gives cash to a labourer who gets married as a gift from his friends. In this way, labourers become interested in each other's happiness. And a big family of labourers is formed above the small families, which is a very desirable thing in the government." -HDJ. Issue 34. Faydalı Düşünceler/ Esnaf İçin Terakki Yolları-3, F.- (Sever, 2022, p. 382).

As can be seen, the journal contained articles with the aim of educating the public in the field of public organisation. In these articles, the problems related to the organisation of small tradesmen and farmers, which are still not solved today, were one of the important topics in the HDJ articles. In order to create an organised society, it is necessary to develop the consciousness of organisation. As stated in the introductory letter of the first issue, the target group of HDJ was the poor Anatolian peasantry. Without organisation, the poor Anatolian villagers, will not be able to compete with non-Muslims, who are quite successful in this regard. Perhaps the most important way for the people to profit from what they produce, to secure their own health and future, to continue to produce, to find solutions to their problems when they get into trouble, and above all, to survive, to protect their land and to have their own national consciousness, is to unite with others like themselves and to struggle together. For this reason, the organisation of the people will benefit both themselves and the nation.

Learning to read and write and the importance of literacy

Learning to read and write is one of the main subjects of public education. It was also handled in HDJ articles and the importance of learning to read and write was emphasised. HDJ published articles on the importance of learning to read and write and the benefits of being literate for a person, people and a nation, and in these articles, the public was advised to teach their children to read and write and to learn it themselves. So much so that learning to read and write was placed at the top of the "list of things an Ottoman should do from the cradle to the grave" and it was said "To fight to learn to read and write in childhood and to learn an art that suits our minds." -HD. Issue: 7. Baba Öğüdü -5- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 94).

Moreover, the importance that religion attaches to learning to read and write was also mentioned and people were encouraged to become literate:

"For example, our religion tells us: 'To learn knowledge, to learn to read and write is obligatory for every Muslim, man and woman. Think about it, think with your head bowed a little: What have we done for knowledge for years? Where are the excellent schools in every village and town? How many of our people know how to read books about their religion and nation? Does anyone even know how to read?'" -HDJ. Issue:6. İktisadî Hasbihal:1 En Büyük Eksigimiz, Muhiddin- (Sever: 2022:89).

It is obligatory for Muslims to learn to read and write, to understand what is going on in the world, and to learn what kind of tools and equipment our enemies, the Franks, are making" -HDJ. Issue: 18. Kızlarımızı Okutalım- (Sever, 2022, p. 214).

As can be seen, religious elements were also used to encourage the public to learn to read and write, and it was stated that Islam made it obligatory for Muslims to acquire knowledge and learn to read and write. Thus, the public was encouraged to learn to read and write. At the same time, it was explained that by learning to read and write, it was possible to understand the world and to make tools and equipment made by foreigners.

It has been stated in several articles that it is the duty of the family to educate children and to ensure that they learn to read and write. So much so that one of the criteria of being a human being is to have children educated. For example, the statement "In my opinion, a person who does not educate his children, who does not work, who does not think about his homeland and nation is not a human being." (HD. Issue: 22. Taksimi Bir Altının Taksimi, Ali Suad, p. 259) is a striking example of this.

The importance of literacy and learning to read and write was emphasised not only in educational articles but also in stories and poems. For example, in the story titled "A Tale of Two Villages" in HDJ Issue 11, it is described how the village with a school flourished and developed, while the village without a school became a ruin and disappeared (Sever, 2022, p. 140). In this way, the importance of literacy was tried to be explained to the public through their own lives and the public was encouraged to learn how to read and write.

"Need for a school"/ opening a school

The importance of villagers coming together to build schools was mentioned several times in Halka Doğru Journal, and people were encouraged to build schools for their own children. Religious beliefs were also referred to when necessary. The following statements in the Journal are important in this regard:

"After a Muslim works and earns money and becomes rich, (...) the money of a man who does not build a school in his town (...) is malevolent; in other words, it means that the devil has taken possession of that property, and it will lead its owner to hell, not to heaven." -HDJ. Issue 19. Köylülere Vaazlar: 3 Çalışmak Müslümanlara Farzdır!- (Sever, 2022, p. 224).

Abdülfeyyaz Tevfik, in his articles titled "Baba Öğüdü" (Father's Advice), frequently expressed the need for different and modern types of schools and the benefits they would bring to the public. In these articles, the necessity of opening modern schools instead of the traditional ones and popularisation of modern professions among the people were expressed:

"As in every nation, we should have some great scholars, architects, painters, but most of us need (İptidaiye) schools that teach us how to read, write and calculate properly, that teach agriculture to the children of farmers and industry to the children of craftsmen." -HDJ. Issue: 3. Baba Öğüdü, Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 51).

"We must equip every part of our country with schools and looms, which are the fortifications of civilisation." -HDJ. Issue: 6. Baba Öğüdü 4, Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 85).

While stressing the importance of opening schools in Anatolian villages, writers such as Abdülfeyyaz Tevfik, Nazım, Ali Suat and Yusuf Akçura also took into account the condition of the country. For example, it was pointed out that there were no schools even in the villages closest to Istanbul, and the benefits that a school would bring to the environment and the people living there were emphasised. The following statements are important in explaining the situation of schools in the country:

"A Turkish village of 200 households close to Istanbul has been without a school for centuries! Is this fact something to be believed? I wish there were two schools there, one for girls and one for boys, each with 150 children, and even the 60-year-old fathers could be trained by that school!...

If there were schools, children would be educated accordingly, they would have a sense of homeland and nation, if we had a language, they would read, they would understand; as they read, they would wonder, and as they wondered, they would read." -HDJ. Issue 8. Acıklı Bir Sohbet, Nazım- (Sever, 2022, p. 105-106).

As seen in these statements, the state could not build schools even in villages very close to Istanbul. For this reason, the people were asked not to wait for the state to build schools in their neighbourhoods, but to find schools for their children and, if necessary, to build schools with their own means. In different articles, the self-power of the people was emphasised, and it was explained what they could do with solidarity on their own and without any help from the state:

"In villages and neighbourhoods of towns, if there are no schools for children in the village or in the neighbourhood, villagers and neighbourhoods can open schools; the cost of these schools is very little. And that expense is like a seed sown in a good field; after three or four years it will yield eight to ten times the crop. When the villagers build a house together and put a teacher who knows his art in it, the village school is finished. As long as the crops are good and the villagers have some money in their hands, the shortcomings of that school are

patched and filled. For example, desks are made for the children to sit on, a desk and a couch are provided for the teacher, then chalk and blackboards are bought for ease of writing, books are bought, and if more money is available, maps and so on are brought in" -HDJ. Issue 27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoglu, (Sever, 2022, p. 307).

"Now, in order not to be a burden on the government, or to wait for the government to do what the government will do, or to do something better and more than what the government is doing, we should not think at all, but we should immediately find and open small schools with good and understanding teachers, and we should work day and night to educate our children." -HDJ. Issue: 22. Bir Altının Taksimi, Ali Suad. (Sever, 2022, p. 258).

"The most obvious things that farmers and craftsmen can do themselves are the following Small credit societies, societies for the purchase of agricultural tools, agricultural tools, societies for the direct sale of crops or products, children's schools, rençber schools, apprentice schools... This is as much as we can do at the moment". – HDJ. Issue:25 Öğüt/Halka 3 Akçuraoglu, (Sever,2022, p. 285).

Similarly, guidelines were published on how villagers should not be forced to build schools and how they should behave when building their own schools. Information was provided on how people could complete the schools in stages and how they could use their own resources to do so:

"In villages and neighbourhoods of cities, if there are no schools for children in the village or in the neighbourhood, villagers and neighbourhoods can open schools; the cost of these schools is very small. And that cost is like a seed sown in a good field; after three or four years it will yield eight to ten times the crop. If the villagers build a house together and put in it a teacher who knows his art, the village school is ready. As long as the harvest is good and the villagers have some money, the school's deficiencies are repaired and filled. For example, desks are made for the children to sit on, a desk and couch are provided for the teacher, then chalk and blackboards are bought to make writing easier, books are bought, and if there is more money, maps and so on are brought in" --HDJ. Issue: 27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoglu- (Sever,2022, p. 307).

The intellectuals, who were aware of the conditions the country was in and the state of education, in their articles in HDJ, gave importance to the idea that there should be schools in rural areas and villages, and if there no school, the people should build a school with their own means. Because a school would transform the village and its people, enlighten and develop the villagers in every sense. This would contribute to development because a literate villager would be able to farm better, use modern agricultural machinery, get more yield, and learn how to calculate and plan.

Vocational Training

HDJ includes articles about helping people learn a profession as well as being literate, sending their children to vocational schools, and thus creating opportunities for them to do their own professions better. For example, in the story "Akıllı Baba" (Smart Father) in HDJ Issue 20, Ali Suad explains the importance of education, going to school, and learning to read and write in order to have a craft and profession in the conversation between a father and his son who travel from the village to the city to meet their needs. In his another article, he underlines the need to teach all kinds of arts and crafts to children and that the child who learns science and art will earn more with the following lines:

"In order to educate our children, we should look for vocational schools and teach them all kinds of professions there. We should always teach money works such as tailoring, shoemaking, carpentry, blacksmithing, veterinarian, hawker, bread making, oil, cheese, salting fish, meat, pastrami, cooking, grocery store, confectionery, raising chickens, money changer, banker. If we spend five or ten of our eighty cents for these, this money will not be considered lost, it will be considered increased, because if our child comes back after learning science and a profession with this money, he will earn more money." -HD. Issue: 22. Bir Altının Taksimi, Ali Suad- (Sever, 2022, p. 258).

Similarly, in HDJ Issue 26, Abdülfeyyaz Tevfik, in his article titled "Baba Öğütü (Father's Advice)-13", touches upon the importance of apprenticeship training in the upbringing of children and the importance of raising them from the core. He states that good will is not enough on its own, that there will be no benefit in working improperly and without knowledge, and for this reason, children should learn trade and art from an early age under skilled masters (Sever, 2022, p. 297-298).

Akçura explains the ways to implement apprenticeship training both theoretically and practically on the job through tradesmen:

"Apprentice schools should be built in towns and cities. Tradesmen collect money among themselves and open a school for their apprentices. After being taught how to read and write in these schools, sciences that will benefit their crafts, such as calculus, drawing lines, and painting, are briefly shown only. Apprentices come to the shops to work after being at school for 2-3 hours in the morning, what they study at school makes their work easier, and they may be able to help the talented among them take their arts forward by taking advantage of what they studied at school." -HDJ.Issue 27 Öğüt/Halka 4-Akçuraoglu- (Sever, 2022, p. 308).

Similarly, in the article titled "Esnaf İçin Terakki Yolları / Çırak Mektepleri" (Ways of Progress for Tradesmen / Apprentice Schools) by F.... (name is not given), he gives information about apprenticeship training in Europe and emphasises the importance of vocational training in schools, so that children, adults and workers have the chance to attend school in the evenings and work during the day. He draws

attention to the fact that in order to realise this practice in Turkey, these schools should be opened by tradesmen, that ignorance can only be overcome in this way, and that the chain of ignorance passed down from father to son can be broken:

"...the Franks, who realised that simple apprenticeship could not give a sense of art in this century, opened schools. Such schools are very useful. Here, the basics of all arts are taught along with general knowledge. A young person who attends here enters an art that best suits his/her nature and inclination. And he becomes more successful. Knowing what is being done in other arts is the most powerful factor for taking firm and swift steps. In these schools, lessons are given at night. In all electricity factories in Europe, labourers work at the machine during the day and on the bench at night. During the day he learns the operation, i.e. how it is done, and at night he learns the theory, i.e. how it is done. In this way, a deep attachment to art is born. When he becomes a labourer, he knows what he is doing from the beginning to the end. He works more carefully. If such a school is opened in our country, not only apprentices but even masters should attend it. Moreover, this school should be opened by the tradesmen themselves. Because in our country, art, like ignorance, is inherited from the father. A child enters the art of his father. -HD.46. Esnaf İçin Terakki Yolları / Çırak Mektepleri.. F....- (Sever, 2022:510)

One of the prominent issues in public education in the HDJ was the villagers' learning of modern agriculture and farming methods. For this reason, Agriculture schools were described in detail in HDJ. Considering that the majority of the population at that time was villagers and the concept of populism was also peasantism, the importance of farmer schools becomes even more understandable. It was emphasised that Agriculture Schools would be useful for both children and adults, and that children could attend these schools during the day and adults could attend them in the evenings. As a matter of fact, Yusuf Akçura writes the following about how to use new agricultural tools and the benefits to be derived from them through farmer schools:

"Some of the villages and towns that have children's schools should get together and try to build farmers schools with the money they can raise from their own pockets. Farmer schools cost a little more, but if they are built properly, they will be of great benefit.

In these schools, new farm implements are shown to children, even to young people with evening classes, and even to old people who wish to use them, how to use these implements are explained and the benefits that will come from using them are told; they go out to the fields and work with new implements". -HDJ.27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoğlu- (Sever, 2022:308).

As can be seen, the intellectuals of the Second Constitutional Monarchy period aimed to plan vocational education in a way that would move the people forward and improve themselves, improve the quality of their daily lives and directly apply the

education they received to their lives. Instead of traditional methods of learning and practising agriculture, arts and crafts, modern schools were opened and both children and adults could attend these schools. However, due to reasons such as the conditions of the state and wars, the responsibility for vocational education, as in other fields of education, is left to the people themselves. Considering the discourses on vocational education in HDJ, it is understood that although some innovations and improvements were made in vocational education in the Ottoman Empire starting from the Tanzimat period, these were mostly limited to urban centres. In fact, in the articles in HDJ, the importance of vocational education for the people is explained and both the peasants and tradesmen are advised to open their own schools, educate themselves with their own means and overcome ignorance.

Child Upbringing / Modern Child Raising Methods

In HDJ, child upbringing is one of the most emphasised issues, since the proper upbringing and proper discipline of the children who will constitute the society of the future is of utmost importance in nation building. In this context, articles on the necessity of abandoning old and outdated customs and practices in child upbringing, the role of mothers, updating traditional methods in accordance with the requirements of the age, and the need to adopt modern child rearing methods were included. The subject of the upbringing of the future generations was particularly emphasised by Abdülfeyyaz Tevfik. In most of the articles he wrote under the title "Baba Öğüdü" (Father's Advice), he touches upon the upbringing of children. According to him, "The salvation of a nation depends on the upbringing of its women and children".

Tevfik emphasises that the upbringing of a child begins in the family and continues in schools, and that upbringing is a duty and responsibility, even a debt, for families towards their children, because the main factor in the rise of a society is upbringing, and that the Ottoman Empire also rose with upbringing, but as a result of the neglect of upbringing, it deteriorated and began to collapse:

"...mothers, fathers, brothers and sisters, this horrible claw that has been wrapped around the Ottoman throat for two hundred years and squeezing it tighter and tighter will be broken with your vigilance, and you must crush and crush the disgusting upbringing that is dragging your children into idleness and embarrassment... If you realise this and start raising children with a new liberal upbringing, then you will have saved the homeland... Those who see this hard-working, vigorous generation that we hope to see raised will be blessed, because they will be able to close their eyes, entrusting the Ottoman property and the Ottoman banner to such firm hands." -HD. Issue: 28. Baba Öğüdü-14-Abdülfeyyaz Tevfi- (Sever, 2022, p. 320).

According to Abdülfeyyaz Tevfik, upbringing has moral foundations such as honour, chivalry, sacrifice and truthfulness, and just as there is nothing without roots and foundations, there is no upbringing without foundations. For this reason, he emphasises that traditional values should be taken into account in the upbringing of children, but that they should be updated where necessary in a way that does not shake

the roots. According to the author, just as a sapling needs to be pruned in order to become more lush and strong, in the upbringing of the child, useful and harmful sprouts, i.e. procedures and traditions, should be identified and harmful procedures should be abandoned and replaced with new ones:

"Children's upbringing should change according to the times, but the part that we say should change according to the times are the ways and branches of upbringing, and changing upbringing does not mean destroying the whole foundation" -HDJ. Issue: 8. Baba Ögüdü -6- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 102).

While disciplining children, it is necessary not to frighten them or deprive them of their needs (HD. 14. Baba Ögüdü-11- Abdülfeyyaz Tevfik, p.175-176). According to Tevfik, while children are being disciplined, their health, sleep and regular habits should also be taken care of:

"Being a parent is not easy. The duty does not end with bringing them into the world: that is when it really begins: it increases its importance day by day. As the children grow up, they should be treated as men, they should talk to them, they should not be bored by the things they ask as a matter of course, on the contrary, they should be pleased and give very correct answers, they should take them out together whenever possible, they should get them used to seeing and thinking about everything, and they should not interfere with them laughing and playing, running and jumping with their peers and peers." HDJ. Issue: 28. Baba Ögüdü-14- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 320).

In another article in the series, Tevfik states that in the upbringing of children, it is important not to discourage them at all costs and to give them the idea that they can earn their bread wherever they are in the world thanks to their intellect. According to the author, parents should always talk to children; they should say words that will strengthen their courage and manners, they should make them do small jobs to accustom them to the functioning and style of the house, they should involve them in the larger affairs of the family, children should be taken with the elders of the family when going to institutions such as safety chests and banks, and they should try to open their eyes. In the article, it is explained that after the children are a little older, the work outside the household should be left to them, so that children who are accustomed to life at a young age will not be surprised when they grow up and family affairs are left to them. The author explains that children who have had experience can handle their work easily and completely -HDJ. Issue: 34. Baba Ögüdü 15- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, p. 380).

Women's Education

In "Halka Doğru" journal, women's education was mostly defined in terms of motherhood and being a good housewife. For example, according to Abdülfeyyaz Tevfik, mothers were responsible for raising and educating the children who would build the nation. For this reason, the following statements emphasising the need to

educate women first in order to educate the nation, and the importance of educating girls at least as much as boys, are important:

“Nothing useful can be done unless the upbringing of a nation begins with women, unless reforms are initiated from the root, from the foundation, from the household. Teachers can no longer correct the shoots planted incorrectly by mothers and fathers; especially if the teachers are no different from the mothers and fathers, woe to that nation...”

Yea citizen, now you understand. If you have love for your country, if you do not want to lose it to enemies, try to educate and train your daughters at least as much as your sons. Your Fatma will raise the first flag of salvation before your Memiş” -HDJ. Issue: 12. Baba Öğüdü-9- Abdülfeyyaz Tefik- (Sever,2022, p. 155-156).

In the eighteenth issue, an unsigned article titled "Kızlarımızı Okutalım" (Let's Have Our Girls Educate) explains why girls should be educated, after stating that girls' education was not thought of because of the bad and wrong ideas inherited from the ancestors, but that this was an old-fashioned idea. According to the article, girls should be educated for many reasons such as the fact that women should know how to calculate, that they should be wise and not be dependent on anyone, that they should be conscious mothers who will give their children the right upbringing, that they should raise children who will be good for the country and the nation, that they should be able to take care of themselves when there is no man at the helm, and that they should be able to take care of themselves without being dependent on anyone when they have a job at the door of the government. In the same article, it is also stated that it is a sin to leave girls ignorant and that Muslim women were always literate in the heyday of Islam (Sever, 2022, p. 214-215).

In HDJ, women's education was discussed from a progressive perspective in terms of the conditions of the period and it was explained that the traditional perspective on women's education should be abandoned. According to the authors, the education of women, who would raise children, the future of the nation, was as important as the education of men. For this reason, women's right to education was emphasised and concrete suggestions were presented.

Public Health Training

It is observed that one of the important issues covered in the articles in HDJ is public health. As a matter of fact, considering the fact that health services are not widespread enough in villages even today, it is possible to think that it was quite challenging for the people to protect their health due to reasons such as wars, poverty, epidemics, lack of infrastructure, and lack of clean drinking water in Anatolia of the period. For this reason, while informing the public about infectious diseases such as tuberculosis, transmission routes, prevention methods and what was being done abroad to fight tuberculosis, HDJ articles also suggest health-protective measures such as the importance of a healthy diet.

The article 'Veremle Güreş' (Wrestling with Tuberculosis) in the 33rd issue of the journal, signed by A.Y., describes how tuberculosis is a disease, and that although it is the most deadly disease in the world, while quarantines are carried out against cholera and plague, people do not attach as much importance to tuberculosis and do not seek remedies and measures to protect themselves against it. It is explained that in Europe, efforts were made to raise public awareness in order to fight tuberculosis, "Tuberculosis Day" was organised in Russia, doctors made speeches informing the public about tuberculosis on that day, that day was called "Akçiçek" (White Flower) day and daisies were sold and the money was put into the chest of the Tuberculosis Society. On that day, all newspapers carried information about tuberculosis, articles explaining that tuberculosis was an surmountable disease; in some cities, large pictures and writings were hung on walls, trams and buses to show what tuberculosis was, how it was transmitted, and how it could be prevented; plays about tuberculosis were performed in theatres in the evening; and a tuberculosis exhibition was opened in the city, where male and female physicians gave many information to the visitors and distributed pamphlets and declarations. In this way, it is emphasised that there was no one in the city who had not heard of tuberculosis and that this was the way the fight against tuberculosis should be fought. This article tells the readers how the fight against tuberculosis should be on the one hand, and on the other hand, it states that tuberculosis can be prevented by paying attention to cleanliness and nutrition, and avoiding sick people.

The article entitled 'Verem' (Tuberculosis) in the 33rd issue of the journal was devoted entirely to providing information on tuberculosis. It was stated that tuberculosis was a fatal disease and that one hundred thousand to one hundred and twenty thousand people died of tuberculosis in the Ottoman Empire every year. The article mentions the microbes that cause tuberculosis, the ways of transmission, the necessity of quarantining patients with tuberculosis, the importance of cleanliness, the types of tuberculosis, the symptoms of the disease, the ways of protection against tuberculosis and its treatment. The article is written in a simple and explanatory manner that an ordinary person can understand. Thus, it was aimed to help the public, whose access to health services was quite limited, to take their own precautions and to inform the public about one of the most important epidemic diseases of the age.

In the articles titled "Bilinecek Şeyler" (Things to Know) in three different issues (48th, 50th, 52nd) of HDJ under the signature of Uyanık, he provided information on different areas of public health. The first of these is the article in issue 48 (Sever, 2022, p. 529) with the subtitle "Sağlık İçin... Ciğerlerimiz Nasıl Kabarıyor?" (For Health... How Do Our Lungs Swell?). Here, after describing the systems in the human body such as respiratory, circulatory and skeletal systems and their functions, and the functions of these systems for human survival, the author gives detailed information about the functioning of the lungs and respiration. He mentions the benefits of clean breathing air for human health and concludes his first article as follows:

“Now, from all these explanations, we understand two things: To continue our life without getting sick: Firstly, we need things to eat and drink, and secondly, we need air that will revitalise us in a way that will make these things useful for us. If we learn how to eat and drink these things, of course, we will be able to use this most beautiful machine of Allah in a good way without spoiling it, and we will save us from illness. After this beginning, we will try to learn about these and diseases in our articles “(Sever, 2022, p. 530-531).

In his second article with the subtitle "Sağlığı Korumak İçin Bir İnsana Ne Kadar Hava Lazımdır" (How Much Air is Necessary for a Human Being to Protect Health), Uyanık (Issue: 50, p. 549-551) explains the reasons for people's need for clean air and the threat of poisoning when exposed to polluted air for a long time. For this reason, he emphasises the importance of keeping the air of the areas we live in clean and ventilating them sufficiently and emphasises this situation with the following statements (Sever, 2022, p. 551):

"Men who do not change their air commit suicide. It is as sinful to break a machine made by God as it is to kill oneself with a bullet, and as bad to be poisoned by dirty air. Everyone should open a hole in the upper glass of his window for air to enter. Doors and frames should not be closed during the day. Let the sun come, sweep all around, give life. You are disgusted to bathe in filthy water, and everyone is afraid to eat rancid meat. Poisoned air is more harmful than all of these. Because it enters your lungs through a thin instrument. Within a second it spreads to your finest veins and poisons you. Let fresh air be your first thought. Put your windows up every day. Don't drink dirty coffee. You are poisoning yourself. If you are sick, this need increases even more. Why do they blow out a dying fire? You too are obliged to fill the flame of your life with fresh air and wash it in order to make it shine again. Otherwise, you will see how the crimson coals on which you have covered a jar darken. Do not have many men at the bedside. Because as you have seen above, their breath fills the air with poison. Be careful that visiting the sick does not betray the sick."

In the article titled "Korunacak Şeyler" (Things to Protect) in the last issue of HDJ (Sever,2022:571-573), Uyanık discussed the harms of alcohol to the body and human health. He gives information about the active ingredients and raw materials of drinks such as wine and raki, explains their effects on the body, explains the external and invisible damages of alcohol on the internal organs such as the liver and stomach, and states that alcohol should be avoided for a healthy life. He states that liquor poisons not only a single person but also a whole lineage and that this is unbecoming of a people working for the revolution.

Discussion, Conclusion and Suggestions

During the Second Constitutional Monarchy period, when political life and intellectual movements were very lively in the Ottoman Empire, many intellectual movements emerged under the influence of the liberal social and political environment. Especially after the Balkan Wars and the great territorial losses, the

intellectuals who returned home in the environment of freedom created by the Second Constitutional Monarchy they sought to protect the last piece of land and to awaken a national consciousness in the people. One of the strong intellectual movements that emerged as a result of these searches was the concept of populism, which was influenced by Russian Narodism and French solidarism.

The intellectuals who advocated the understanding of populism and aimed to raise the awareness of Anatolian villagers and the people and to build a national consciousness in them, resorted to various publications, associations and journals to reach and educate the people. One of these publications was the "Halka Doğru Journal". Through HDJ, the authors aimed to reach the Turkish people in Anatolia, who had been abandoned to their own fate for centuries, through the Turkish language they used, to awaken them and to bring national consciousness to them. The articles in HDJ dealt with issues from all areas of life, and aimed to educate the public to meet the new and modern against the traditional, and to construct the flow of life according to the modern.

One of the issues that HDJ prioritised in terms of public education during the year it was published was organisation and social organisation. The articles drew attention to the social and economic benefits of organising, coming together and acting together under structures such as hearths, associations, unions, trade unions, chests, cooperatives, companies and guilds. In this way, it would be ensured that Turks would come together and create a national consciousness, and the people, who had to struggle with economic difficulties and oppression for centuries, would be rewarded for their labour, would not be oppressed and would be able to develop.

Although many new schools were opened during the Second Constitutional Monarchy and old schools were significantly reformed, these were mostly schools opened in urban centres (Hayta and Ünal, 2003: 208). In rural areas, on the other hand, there are traditional sibyan/neighbourhood schools, where the village imam or a lower religious scholar teaches reading and memorisation of the Qur'an in a room attached to a mosque. Neighbourhood schools were generally established by wealthy Muslims, and their costs were covered by religious endowments and the weekly salaries given to the teachers by the students' families (Somel, 2019). The opening of schools was also encouraged by the ITC; in fact, Article 3 of the Turkish Quarry's statutes states that 'in order to achieve its aim, the Society will open clubs called Turkish Quarry, organise lectures, conferences and competitions, publish books and pamphlets, and try to open schools'. In other words, opening schools was also included in the objectives of the Turkish Quarry for public education (Sarıay, 2004).

The opening of schools/building of schools is one of the issues also mentioned in the articles in HDJ. The articles in HDJ advise the public to build their own schools and give concrete suggestions on how to do so. In this context, people are advised to first build a classroom building or repair existing buildings, then expand these school buildings with extensions and buy the necessary teaching materials. At the same time,

it is explained that they can also contribute to the construction of schools through community funds, companies and associations to be set up.

Literacy and literacy rates have always been one of the main topics of modern public education. Attempts and efforts to increase literacy and to make the entire population literate, which continue today, occupied an important place in public education activities during the period of the Second Constitutional Monarchy. Akyüz (2001) describes the situation as follows:

“After the re-proclamation of the Constitutional Monarchy on 23 July 1908, an intensive public education campaign was launched throughout the country. This work was mainly carried out by political parties, associations and schools, and the press encouraged the public. This public education work was mostly carried out in the form of evening classes, conferences and course”.

During this period, the elderly, poor children and prisoners who could not find an opportunity to read were taught to read and write and even some vocational knowledge (Yıldız, 2021). Çavdar (1985) states that in 1923 there were 11-12 million inhabitants in Turkey, according to estimates based on provincial surnames, and 13.6 million according to the 1927 census, and that the majority of this population lived in rural areas. In the early years of the Republic, the literacy rate of the population was quite low. In fact, in the early 1920s, 10 per cent of the Muslim population over the age of six were illiterate. According to the 1927 census, only 11 per cent of the population was literate (Çavdar, 1985; Tezel, 1986; Zürcher, 2006).

The articles in the HDJ also stressed the importance of literacy and the building of schools in public education. It was stressed that literacy is essential for people to express themselves, claim their rights, engage in modern agriculture and production, have access to arts, crafts and health services, and manage their own budgets. In this context, religious discourse and elements were also included in the articles to encourage learning to read and write.

Similarly, it was emphasised that traditional negative beliefs and understandings about the education of women and girls should be abandoned and women should be educated and learn to read and write. It is important for women to learn to read and write in order to participate in social life and not to be dependent on anyone. Moreover, women raise children who will be the founders of the future and build the nation. Therefore, modern educated mothers will be better able to educate and raise their children. Şahin and Tokdemir (2011) also state that women's education began to be organised at all levels in parallel with the women's movements that developed in the world during the period of the Second Constitutional Monarchy. The conditions of the First World War in this period had an accelerated effect on women's participation in social life, the fact that the male population of society was at war made it compulsory for women to work, and the development of women's education was given importance (Ergün, 1996). Similarly, Alkan, Yücekök and Turan (1988:88) show in their studies that the educational opportunities provided to Turkish women

by the Second Constitutional Monarchy enabled them to participate in social life and to fight for their place in the economic sphere, and that the process of women's participation in social and economic life also led to the establishment of women's associations. Hanımlara Mahsus Gazete, Kadınlar Dünyası, Türk Kadını, Tedrisat Mecmuası, Muallim Mecmuası, Yeni Fikir and Muallimler Birliği Mecmuası were analysed and it was also seen that many journals such as Yeni Turan, Demet, Mehasin, Sırat-ı Müstakimde, Sebilürreşat, Türk Yurdu, Yeni Felsefe, Sıyanet, and Bilgi Yurdu Işığı published articles by women highlighting the importance of women's education (Karagöz and Şanal, 2015: 679).

Child upbringing is one of the public education subjects emphasised in the HDJ. One of the most important elements in building a new society and a new nation was seen as the upbringing of children. As in all areas of life, it was suggested that old and traditional methods in child rearing should be abandoned and modern methods should be adopted. Because the way to become a modern nation is to raise the children of that nation well. In fact, according to Satı Bey, one of the most important educators of the Second Constitutional Monarchy period, childhood is the time for direct education; emotions and habits are formed here (Ergün, 1996). Satı Bey defined child education as increasing one's strengths and abilities as much as possible in a way that is beneficial for oneself and for all of humanity (Satı Bey, 2002: 3).

In HDJ, vocational education is one of the most prominent topics in public education. Because the Anatolian peasantry, which had been backward and forgotten for centuries, could not get the rewards of their labour as they depended on traditional methods in modern agriculture, arts and crafts. For this reason, the articles frequently included suggestions that directed the public towards vocational training. Thus, the public would both get to know new occupational fields and learn how to perform their current occupations with more modern methods. The fields in which these schools should be located, how they could be opened and who would attend these schools were explained in detail. The importance of the application of modern knowledge in their own lives and in the society they live in, and thus the importance of modernisation was emphasised. schools were explained in detail. The importance of the application of modern knowledge in their own lives and in the society in which they live and the importance of modernisation through these schools was emphasised. Studies on vocational education during the period of the Second Constitutional Monarchy (cf. Erkek, 2018; Ergün, 2009; Aşçı, 2020) claim that with the excitement of the Second Constitutional Monarchy, vocational education was attempted to be brought to the forefront along with general education during this period and that innovation and revival began to be experienced in these schools. One of the public education topics covered in HDD is public health. In addition to informative articles on infectious diseases of the period, there are also articles on what to do to stay healthy.

Halka Doğru Dergisi'nde Halkın Eğitimi

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	17.07.2024	07.04.2025	15.04.2025

Nurcan Korkmaz¹
Milli Eğitim Bakanlığı

Öz

Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet döneminde oluşan görece özgürlükçü ortam içinde hem toplumsal ve siyasal yaşamdaki hem de eğitimdeki gelişmelerle canlanma halk eğitimi çalışmalarını da etkilemiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tüm yurttaki hızla teşkilatlanması ve onunla birlikte çeşitli sosyal ve siyasî kuruluşların, derneklerin, cemiyetlerin, gazete ve dergilerin yaygınlaşması sonucunda kadınlara yönelik eğitimler, okuma-yazmaya yönelik çalışmalar, çıraklık eğitimleri, kırsal/tarımsal eğitimler gibi modern halk eğitimi uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu dönemde aydınların devletin kurtuluşuna yönelik çözüm olarak gördükleri “halkçılık” düşüncesini benimseyen yayınlardan biri de “Halka Doğru” dergisidir. “Halka Doğru” dergisinin çıkış amacı halkın eğitimi yoluyla halkı uyandırmak ve cehaletten kurtarmak, kırsalı ve köyü dönüştürmek, Anadolu’da bir ulus bilinci inşa etmektir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı “Halka Doğru” dergisi’nde yer alan yazılarda halkın eğitime yönelik içeriklerin ve dergi yazarları olan aydınlarının yazılarında ortaya koydukları dönemin eğitim sorunlarının neler olduğu analiz etmektir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. 52 sayı yayınlanmış olan Halka Doğru dergisinin tüm sayıları ve bu sayılarda yer alan 309 yazının tamamı okunmuş ve halkın eğitime ilişkin yazıların yer aldığı 40 makalede eğitime ilişkin içerikler şu yedi tema altında toplanmıştır: toplumsal kalkınma için bilinçlenme ve örgütlenme, okuma-yazma öğrenme ve okuryazarlığın önemi, mektep ihtiyacı, okul açma, meslek eğitimi, evlat terbiyesi, kadınların eğitimi; halk sağlığı eğitimi

Anahtar sözcükler: Halka Doğru dergisi, halk eğitimi, II. Meşrutiyet dönemi, halkçılık, modernleşme, Osmanlı devletinde eğitim, ulus inşası.

¹*Sorumlu Yazar:* Dr. Milli Eğitim Bakanlığı, E-posta: nurcankorkmaz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7022-7812>

Anayasanın, 29 yıl askıda kaldıktan sonra, 23 Temmuz 1908'de yeniden ilan edilmesiyle başlayan II. Meşrutiyet dönemi (1908–1918) Osmanlı'da siyasi hayatın ve fikir hareketlerinin oldukça canlı olduğu bir dönemdir. Zira bu dönemde, siyasal düşüncenin baskı altında tutulduğu II. Abdülhamid dönemine kıyasla görece daha özgürlükçü bir ortamın oluşması, daha önce çeşitli nedenler ve baskılar sebebiyle ülkeden ayrılan aydınların geri gelmesi ve ülkeye döndüklerinde ülkeye Batı'da öğrenmiş oldukları fikir ve düşünce akımlarını da beraberlerinde getirmeleri, Balkan savaşları ve sonrasında yaşanan göçler toplumsal alanda birçok düşüncenin ortaya çıkmasına, gelişmesine ve tartışılmasına olanak sağlamıştır (Şahin ve Tokdemir, 2011: 852). Öyle ki Bernard Lewis (1998: 230) bu dönemin en önemli ve ilginç yönünün entelektüel ve kültürel hayattaki canlılık olduğunu ifade etmiştir.

Tanzimat yıllarında oluşmaya başlayan çeşitli fikir akımları ve paradigmlar da en verimli kültürel ve bilimsel üretimlerini bu dönemde oluşturmuştur (Gündüz, 2007: 17–23). Parlamenter demokrasi deneyiminin yanısıra Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı gibi iki büyük savaş ve imparatorluğun dağılması gibi önemli olayların yaşandığı bu on yıllık kısa süreli dönemi (Yıldız, 2021: 43), Berkes (2008: 377) “1700’lerde başlamış olan çağdaşlaşma bunalımının çözümlenecek bütün sorunları sanki bu 1908 ile 1918 arasındaki on yılın içine sıkıştırılmıştır” şeklinde özetlemektedir. Nitekim bu dönemde çözülme ve çökme süreci hızlanan imparatorluğu kurtarmak çabasıyla özellikle devrin aydınları ve fikir adamları tarafından devletin kurtuluşuna yönelik fikir ve girişimler daha çok önem kazanmaya başlamıştır (Tamir ve Aytaç, 2022: 6).

Yaşanan bu gelişmelerin getirdiği hareketli siyasi yaşantı içinde eğitim sorunları önemli yer tutmuş; eğitime ilişkin strateji sorunları, eğitim felsefeleri, en çok tartışılan konular arasında yer almıştır (Şahin ve Tokdemir, 2011: 852). Türkiye tarihinde eğitim hakkında en çok yayının yapıldığı, eğitim sorunları ile en çok ilgilenilen ve deneyimler kazanılan bu dönemde basın yayının gelişmesi ile kamuoyu oluşturma çalışmaları hızlanmış, dernekleşme faaliyetleri hızla artmıştır (Ergün, 1996). Birçok dernek/cemiyet kurulmuş, gazete ve dergiler yolu ile her türlü fikir ve düşünce tartışılarak toplumla paylaşılmıştır.

Yıldız (2021: 29) hem toplumsal ve siyasal yaşamdaki hem de eğitimdeki bu gelişmelerle canlanmanın halk eğitimi çalışmalarını da etkilediğini ve bugün okul çağı dışında kalan toplum kesimlerinin eğitimi anlamına gelen ‘halk eğitimi’ fikrinin 20. yüzyılın başlarında ortaya çıktığını, Tanzimat’ta halkı eğitme söyleminin belirginleşmiş olmasına rağmen buradaki söylemin, “halk eğitimi” değil, tüm “halkın eğitimi” üzerine olduğunu belirtir ve bu durumu şöyle ifade eder:

“Halk eğitimi kavramının günümüzdeki içeriğini kazanması için II. Meşrutiyet dönemini beklemek gerekecektir. Bu döneme kadar yapılan uygulamalarda, ‘halk eğitimi’ okul dışı eğitim anlamında bir şemsiye kavram olarak görülmemiştir. Nitekim halk eğitiminin bilinçli bir faaliyet ve müstakil bir alan olarak kabul edilişi II. Meşrutiyet sonrasında rastlamaktadır. Ağırlıklı olarak kullanılan kavram ise ‘halk terbiyesi’dir.”

Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tüm yurttaki hızla teşkilatlanması ve onunla birlikte çeşitli sosyal ve siyasî kuruluşların, derneklerin, cemiyetlerin, gazete ve dergilerin yaygınlaşması sonucunda kadınlara yönelik eğitimler, okuma-yazmaya yönelik çalışmalar, çıraklık eğitimleri, kırsal/tarımsal eğitimler gibi modern halk eğitimi uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır (Ergün, 1996). II. Meşrutiyet aydınlarının devletin kurtuluşuna yönelik çözüm olarak gördükleri "halkçılık" düşüncesi halk eğitimi uygulamalarının da yönünü belirlemiştir (Yıldız, 2021:46). Zira 1911'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Yurdu Dergisi etrafında toplanan dönemin Türkçü aydınları, ülkenin içinde bulunduğu siyasi, ekonomik, toplumsal durum karşısında duydukları kaygı ve sorumlulukla hareket ederek halka yönelme, halka doğru gitme yönelimindedirler (Tamir ve Aytaç, 2022: 7). Toprak (2013: 163) Osmanlı halkçılığının iki kaynaktan beslendiğini belirtir: Bunlardan biri 'Halka doğru' düşüncesi etrafında şekillenen Rus Narodnik hareketi ve Balkanlardaki uzantısı olan halkçılık ve köycülük; diğeri ise toplum içinde dayanışma ve uyum içinde bir siyasal biçimlenme sürecinin ürünü olan Fransız solidarizmidir. Rus Narodnik fikirleri, Osmanlı aydınlarına Rusya'dan istibdattan kaçan Türkler ve Balkanlardaki ihtilalci aydınlar aracılığıyla ulaşmış ve daha çok İttihat ve Terakki içerisinde kendisine yer bulmuş, benzer şekilde Balkanlardaki halkçı ve sosyalist akımlar da Türk aydınlarına ulaşmıştır (Berkes, 2002). Ancak Rusya aydınlarının hedefi kapitalizme hiç uğramadan, köylülere seslenerek ve şiddete başvurarak feodal bir toplumdan sosyalist bir topluma geçmek olsa da Türk aydınlarının düşüncesindeki halkçılık anlayışında hedef Türkiye'de eğitim, propaganda, vb. yollarla Türklerin bu sisteme katılmasını ve devletin kurtuluşunu sağlamaktır (Georgeon, 2020).

Rus Narodnizmi ve Fransız solidarizmi kadar olmasa da bu dönemde başta Fransa olmak üzere Avrupa'ya giden pek çok aydın da Osmanlı'da halkçılık düşüncesinin gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Zira bu aydınlar bulundukları yerlerdeki siyasetçilerle, düşünce adamlarıyla görüşerek, bilgi-alışverişi yapmış ve o dönemdeki milliyetçilik ve uluslaşma hareketlerini hem inceleme fırsatı bulmuş hem de onlardan etkilenmişlerdir (Yıldırım, 1998). Gerek Rus Narodniklerinden ve dolayısıyla halka yönelik hareketlerinden gerekse Batı'da gelişen milliyetçilik akımlarından etkilenen Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Ahmet Agayef, Tevfik Nureddin, Celal Sahir, Hüseyinzade Ali, Hamdullah Suphi, Abdülfeyyaz Tevfik, Ali Canip, Ali Ulvi, Galip Bahtiyar, Kazım Nami, Köprülüzade Mehmed Fuad, Mehmet Emin, Mehmet Ali Tevfik, Mehduh Şevket gibi Türk aydınları, Balkan Savaşları'nda alınan yenilgilere ve Bulgarların, Sırpların, Rumların vd. milletlerin kendi devletlerini kurma yönündeki faaliyetleri sonucunda Osmanlı Devleti'nin elinde kalan son toprakları korumak amacıyla giriştikleri arayışta halkçılık anlayışına yönelmişlerdir. Bu yönelimin 'halka doğru' sloganıyla varmak istediği şey, köylünün eğitilmesi, kırsalının ve köyün dönüştürülmesi, ulusal bilincin yaygınlaştırılması yani Anadolu halkının eğitim sayesinde cehaletten kurtulması, milli bilinçle uyandırılmasıdır (Odabaşı, 2015). Bu amaçlarla o dönemde çok sayıda gazete ve dergi yayımlanmış, cemiyetler halk eğitimi faaliyetleri düzenlemiş; ülkenin her tarafında kurulan İttihat

ve Terakki kulüplerinin “köycülük şubesi” adı altındaki teşkilatlanmaları du doğrultuda çalışmalar yürütmüşlerdir (Yıldız, 2021).

Halka yani Anadolu köylüsüne ulaşmak ve halkçılık düşüncesini yaymak amacıyla Türk Yurdu Cemiyeti bünyesinde çıkarılan “Halka Doğru” dergisi II. Meşrutiyet dönemi halkçılığının en önemli yayın organlarından biridir. “Halka Doğru” dergisi üzerine ulaşılabilen çalışmalar tarih, edebiyat ve iktisat alanlarında yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalarda, Gürsoy (1999) dergiyi biçim ve içerik bakımından incelemiş; Özden (2011) derginin iktisadi boyutunu incelemiş; benzer şekilde Ocak (2002) da derginin Türk iktisadi düşüncesindeki yerini ele almış; Güdek (2007) derginin dizini, tahlilini ve seçme metinlerini üzerine çalışmıştır. Bunların dışında Yiğitbaş ve Özdemir (2012) dergide yer alan şiirleri incelemiş; Özpays (2016) dergide ortaya konulan dönemin sosyal hayatını ele almıştır.. Ulaşılabilen çalışmalarda da görüldüğü gibi “Halka Doğru” dergisini ve içeriğini eğitim ve halk eğitimi açısından ele alan çalışma bulunmamaktadır. Oysa “Halka Doğru” dergisinin çıkarılma amacı halkın eğitimi yoluyla halkı uyandırmak ve cehaletten kurtarmak, kırsalı ve köyü dönüştürmek, Anadolu’da bir ulus bilinci inşa etmektir (Odabaşı, 2015). “Halka Doğru” dergisinde yer alan yazıların neredeyse tamamı halkçı bir anlayışla ve doğrudan veya dolaylı olarak halkı uyandırmaya, bilinçlendirmeye, sağlıklı bir ulus inşa etmek ve halka Türklük şuuru vermek üzere eğitmeye ve daha iyi ve çağdaş koşullarda yaşamalarını sağlamak üzere bilgi vermeye yöneliktir. Bu açıdan bakıldığında “Halka Doğru” dergisinin kendisi bir halk eğitimi aracıdır. O nedenle de halk eğitimi açısından ele alınması daha büyük önem kazanmaktadır. Tekeli (1985: 473) II. Meşrutiyet döneminde savunulan ve tartışılan bazı düşüncelerin (Köy Enstitüleri, alfabe meselesi vb.) yapılan uygulamalar ele alındığında bu dönemin, Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen eğitim atılımına ilişkin düşüncelerin denendiği bir hazırlık aşaması olarak görülebileceğini belirtmektedir. II. Meşrutiyet döneminin önemli yayın organlarından biri olan “Halka Doğru” dergisinde eğitime ilişkin yazılar dönemin aydınlarının eğitime bakış açısını ve Cumhuriyete bıraktığı mirası anlamak açısından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı “Halka Doğru” dergisinde yer alan yazılarda halkın eğitime yönelik içeriklerin neler olduğunu analiz etmektir.

“Halka Doğru” Dergisi

“Halka Doğru” dergisi yayım hayatına 24 Nisan 1913 tarihinde Cemal Tahir Erozan yönetiminde başlamış ve haftalık olarak toplam 52 sayı çıkmıştır. Son sayısının yayım tarihi ise 20 Nisan 1914’tür. “Halka Doğru” dergisinin yazar kadrosunu dönemin önemli fikir insanları ve yazarları oluşturmuştur. Bu yazar ve aydınlar ya İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) üyesidirler ya da cemiyete yakın isimlerdir. Bu açıdan “Halka Doğru” dergisini İTC’nin desteklediği yayın organları arasında saymak mümkündür. Dergi, halkı cemiyetin politikaları konusunda bilinçlendirmeye, bu politikaları halka yaymaya ve sıradan halkı kazanmaya çalışmıştır denilebilir (Odabaşı, 2011).

“Halka Doğru” dergisinin yazar kadrosu dönemin en nitelikli süreli yayınlarından biriyle karşı karşıya bulunduğumuzu da ortaya koyar, zira daha önce sözü edilen narodnik fikirlerin başta gelen temsilcilerinden Yusuf Akçura, Hüseyinzade Ali Bey ve Samet Ağaoğlu başyazarlarındandır. Yine Selanik'in Balkan Savaşı'nda kaybedilişi sonucu dergilerinin kapanmasıyla İstanbul'a gelen ve II. Meşrutiyet döneminde, halkçılık sözcüğünü ilk kez kullanan Ziya Gökalp de önemli yazarları arasında yer almaktadır. Gökalp'in yanı sıra Selanik'te kapanan Genç Kalemler ekibinden Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Aka Gündüz, Kazım Nami (Duru), Mehmet Ali Tevfik (Yükselen) “Halka Doğru” dergisi kadrosu arasında yer almaktadır. “Halka Doğru” dergisinin yazar kadrosunda Halife Edip (Adıvar), Mehmet Fuat (Köprülü), Mehmet Emin (Yurdakul), Memduh Şevket (Esendal) ve Hamdullah Suphi (Tanrıöver) de bulunmaktadır.

“Halka Doğru” dergisinin ilk sayısında derginin çıkarılma gerekçesi “Halkın Dedikleri” başlığı altında açıklanır. Yazıda kendilerinin tabiriyle sekiz-on yazıcı birlikte bir rüya görürler. Rüveyı gören bu sekiz-on kişi devrin aydınlarıdır. Rüya da yeşil bir ova içinde kendilerini bulan sekiz-on aydın, burada yamalı kıyafetler giymiş zayıf bir ihtiyar kadına rastlarlar. Kadın irili ufaklı yavrularıyla tarlada başak toplamaktadır. Aydınları gören kadın onların yanına gelir ve kendisini tanıyıp tanımadıklarını sorar. Aydınlar tanımadıkları için kadından utanırlar. Kadın halktır, millettir, ahalidir yani Anadolu'dur. Yaşlı kadın uzun zamanlardan, yüzlerce seneden beri kendisini aramamış, hatırını sormamış oldukları için aydınların kendisini tanımalarına şaşırır ve kendisini “Ben sırası geldikçe bütün suçları üzerine attığınız halkım. Kendi namına hüküm sürdüğünüz, hakimiyetinin vekilleri olarak meydana çıktığınız, ahaliyim, milletim” şeklinde tanıtır. Söylediği sözler aynı zamanda aydın ile millet arasındaki kopukluğu, aydınlara Anadolu'yu ihmal etmiş olmalarına karşı bir sitemi ortaya koymaktadır. Rüya da göre kadın yani millet kendisine karşı olan aydınların bu ilgisizliğinden dolayı onlardan ümidini kesmiştir ve kararını vermiştir aydınlara:

“Ben kendi kendimi okutacağım, kendi kendimi ıslah edeceğim, terakkiye kendi adımlarımla gideceğim. İbtida bana bir dil, bir edebiyat lazım. Dini, ahlaki, iktisadi, içtimai malumat lazım. Bunları kendi kendime edineceğim. Eski yıpranmış aletlerimi atarak yeni makineler kullanacağım. Toprak sürmeği, hayvan beslemeği, köy idare etmeği, yol yapmağı, mektep açmağı öğreneceğim. Gizli duygularımı, şuursuz mefkûrelerimi kalbimden çıkararak ortaya koyacağım. Dinimin esaslarını bularak gerçekten İslam ümmeti olacağım. Bu işi yapmak için bu gördüğünüz aç, çıplak, sıtmalı oğullarımla, zavallı yoksul kızlarımla çalışmağa niyet ettim. Siz de benim evlatlarım değil misiniz? Siz de yapma dileğinizi, yalancı bilgilerinizi, boş ve faydasız gururlarınızı bırakarak bana gelir, benimle çalışır mısınız?” (Sever, 2022, s. 24).

diye sorar bu soru üzerine uykudan uyanan aydınlar rüveyı tabir ederler, kadın yani millet haklıdır. Kendisine yardım edilmelidir. Bu yardımın bir işareti olarak da haftada bir “Halka Doğru” dergisini çıkarmaya karar verirler.

Derginin ikinci sayısında bu rüya ile ilgili olarak, “Halka Doğru” dergisine yani rüyayı görenlere bekçi Mustafa Baba imzalı bir mektup gelir. Bu mektupta bekçi Mustafa Baba *"Rüyayı zamanında görmüş, pek de yolunda, doğru yormuşsunuz... Bilinmelidir ki milletin kökü, anası, temeli halktır. Halkı, halkın duygularını düzeltmezseniz, halka doğru duygular vermezseniz şu harap memleket şenlenmez"* (Sever, 2022, s. 37) demektedir.

Bekçi Mustafa Baba mektubunda aynı zamanda aydınlara yol da göstermektedir. Zira biraz mektep medrese görenlerin, okuyanların kendilerini halktan ayırdıklarını, üstünlük tasladıklarını, halktan uzaklaştıklarını, bu nedenle de halkın onları anlamakta zorluk çektiklerini ifade etmektedir. Aydınlar bu mektupla halkın duygularının ve beklentilerinin ne olduğunu anladıklarına ve kendi tavırlarının da bu beklentilere cevap vermek olacağına işaret ederler. “Halka Doğru” dergisini çıkarma amaçlarını ilk sayıda rüya şeklinde bir yazıyla ele alan aydınlar, ikinci sayıda da Bekçi Mustafa Baba ağzından kendilerine yazılmış bir mektup ile açıklayarak, başta aydın zümre ile millet arasındaki uzun bir süreçte oluşmuş mesafenin kapatılması, kopukluğun giderilmesi, dilde ve kültürde halkla birlikteliğin sağlanması, Anadolu'nun imar edilmesi gibi amaçlarla harekete geçtiklerini ortaya koyarlar. “Halka Doğru” dergisinde bu amaçla şiirler, hikayeler, gezi yazıları, tarih, sağlık, eğitim, din, bilim, iktisat gibi birçok farklı alanda yazılara yer verirler ve halkı eğitmek üzere düşüncelerini yazılarında dile getirirler.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Doküman analizi basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Bu nedenle çalışmanın amacına uygun olarak nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak ile ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesi ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008). Doküman analizi, diğer nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi bir dizi aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar farklı araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde ele alınmışlardır. Örneğin O’Leary (2017) tarafından bu aşamalar (1) bütün beklenmedik durumlar için plan yapma; (2) dokümanları toplama, (3) dokümanların güvenilirliklerini gözden geçirme ve onların kasıtlı ve kasıtsız kanıtlarını sorgulama ve (4) verileri analiz etme şeklinde sıralanmıştır. Forster (1994) ise bu aşamaları şu şekilde sıralamıştır: (1) dokümanlara ulaşma, (2) dokümanların orijinalliğini kontrol etme, (3) kodlama ve kategorilendirme için bir sistem benimseme, (4) veriyi analiz etme ve (5) veriyi kullanma. Benzer bir şekilde Merriam (2009) da doküman analizinin dört aşamada yapılabileceğini belirtmektedir: (1) uygun dokümanları bulma, (2) dokümanların orijinalliğini kontrol etme, (3) kodlama ve kataloglama konusunda bir sistematik oluşturma ve (4) veri analizi yapma. Bu farklı aşamalandırmalara bakıldığında doküman analizinin belirli bir plana uygun olarak gerçekleştirilmesi, dokümanların amaca uygun olması, ulaşılan dokümanların kontrol

edilmesi ve uygun yöntemlerle analiz edilmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Bu çalışmada Merriam tarafından belirtilen yöntem takip edilmiş; uygun dokümanları bulunmuş, dokümanların orijinalliği farklı kaynaklardan control edilmiş, temaların oluşturulması için kodlama yapılmış ve bu temalara göre veriler analiz edilmiştir.

Veri Toplama

Araştırmada “Halka Doğru” dergisinin tüm sayılarının yeni Türk alfabesi ile tıpkı basımı kitap haline getirilmiş iki kaynak döküman olarak kullanılmıştır. Bu yayınlardan ilki Dr.Mustafa Sever editörlüğünde 2022 yılında hazırlanmış ve Barış Kitap tarafından basılmış içinde “Halka Doğru” dergisinin 52 sayısının yer aldığı “Halka Doğru” kitabıdır. İkincisi ise Abdullah Gündoğdu ve Çağfer Güler editörlüğünde hazırlanmıştır ve “Halka Doğru Mecmuası ve Halkçılık Düşüncesi” adı altında Türk Ocağı Yayınları tarafından 2023 yılında basılmıştır. Her iki kitapta da giriş kısmında “Halka Doğru” dergisi ve halkçılık düşüncesi ile ilgili bilgiler verildikten sonra “Halka Doğru” dergisinin tüm sayılarının yeni Türk harfleri ile düzenlenmiş haline yer verilmiştir. İki kitapta yer alan dergiler karşılaştırmalı olarak okunmuş ve aralarında içerik açısından bir farklılık olmadığı, biçimsel (sayfa yapısı, sayfa numarası, vb) farklılıklar olduğu görülmüştür. “Halka Doğru Mecmuası ve Halkçılık Düşüncesi” kitabında “Halka Doğru” dergisinin kendi sayfa numaralarına da yer verilmiştir. Araştırma her iki kitap birlikte incelenerek ve karşılaştırılarak gerçekleştirilmiş olsa da referans, kaynak ve dergi sayılarını göstermek açısından “Halka Doğru” kitabı temel alınmıştır. Araştırma bulgularında dergiye yapılan tüm atıflar Dr. Mustafa Sever editörlüğünde hazırlanan “Halka Doğru” kitabındandır.

Tablo1.

Halka Doğru Dergisinde Yer Alan Yazıların Konu ve Tür Tasnifi

Konu/Tür	Sayı
Edebiyat	125
Tarih	15
Din	8
Sağlık	6
Eğitim	14
Bilim	3
İktisat	29
Makale/Düşünce	20
Haber/Havadis	29
Yayın Tanıtımı	26
Çeşitli Yazılar	34
Resim-Görsel	14
Toplam	323

Tablo 1’de görüldüğü üzere “Halka Doğru” dergisinde 309 yazıya (ve 14 görsel) yer verilmiştir. Bu yazıların çoğunluğunu şiir, hikaye türü edebi ürünler oluşturmaktadır. Doğrudan eğitim başlığı altında 14 yazıya yer verilmiştir. "Halka Doğru" dergisinin tüm sayıları okunup değerlendirildikten sonra, içeriği ve/veya amacı doğrudan veya dolaylı olarak eğitim olan makaleler araştırma için ayrılmış ve analiz edilmiştir.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma bireyler üzerinde gerçekleştirilmediğinden etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Verilerin Analizi

“Halka Doğru” dergisinde halkın eğitime yönelik yazıların analizini yapmak amacıyla 52 sayıda yer alan 309 yazının tamamı araştırmacı tarafından okunmuş ve öncelikle yazılar kendi içlerinde türleri açısından tasnif edilmiştir. Doğrudan eğitim içerikli 14 yazı yer almaktadır ancak doğrudan eğitim başlığı altında olmasa da tarım, iktisat, örgütlenme vb. konularda halkın eğitime ilişkin yazıların yer aldığı toplam 40 makale araştırmaya dahil edilmiştir. Halk eğitiminin hem derginin yayımlandığı dönemde hem de günümüzdeki konuları göz önünde bulundurularak yazıların içeriklerinden kodlamalar yapılmış ve temalar oluşturulmuştur. Yazı içeriklerine göre tespit edilen temalar şunlardır: (1) toplumsal kalkınma için bilinçlenme ve örgütlenme, (2) okuma-yazma öğrenme ve okuryazarlığın önemi (3) mektep ihtiyacı, okul açma, (4) meslek eğitimi, (5) evlat terbiyesi, (6) kadınların eğitimi (7) halk sağlığı eğitimidir. Oluşturulan bu temaların halk eğitime uygunluğuna dair uzman görüşü alındıktan sonra, 52 sayılı dergide yer alan tüm yazılar tekrar okunarak bu temalarla ilişkili olan yazı ve bölümler temaların altında gruplandırılmış, birden fazla tema ile ilgili olan yazıların ilgili bölümleri uygun olan temalar altında toplanmıştır.

Bulgular

Toplumsal Kalkınma İçin Bilinçlenme ve Örgütlenme

“Halka Doğru” dergisi (HDD)’nin temel amacı Anadolu köylüsünde birlik beraberlik duygusunu, Türklük ve ulus bilincini uyandırmak, geleneksel olana karşı modern olanı anlatmak ve benimsetmek, halkı örgütlemek ve bir araya getirmektir (Sever, 2022, s. 24). Toplumsal kalkınma için kırsalın bilinçlendirilmesi ve dönüşümü şarttır. Bu nedenle dergide yer alan çok sayıda yazının yanısıra öykülerde ve masallarda, haberlerde sıkça dernek, cemiyet, sendika, ocak, ortaklık, dayanışma sandığı gibi çeşitli yapılar altında bir araya gelmekten ve birlikte hareket etmenin ve örgütlü bir toplum olmanın faydalarından söz edilmektedir. HDD çevresinde toplanan aydınlara göre, içinden geçilmekte olan süreçte gayr-i Müslimler çağın gereklerine uygun teşkilatlandıkları için hem ekonomik hem de sosyal bakımdan güçlü ve canlı kalmışlardır. Oysa Türkler geleneklerinde var olmasına rağmen teşkilatlanma tecrübesinden faydalanmamakta, yaşanan olay ve durumlar karşısından edilgen kalmakta ve tembel tavırlar sergilemektedirler. Bu nedenle de halkı teşkilatlanmaya, bir araya gelmeye, birlik olmaya ve sonuçta bir ulus olarak hareket etmeye teşvik

etmek için hikayeler, şiirler, haberler, ilmi ve tarihi bilgiler veren yazılar yayımlanmışlardır. Böylelikle, halkın organize olmasını, bir araya gelip ortak değerler etrafında birlikte hareket etmesini amaçlamışlardır zira ancak bu yolla halk ezilmekten kurtulacak, emeğinin karşılığını alabilecektir:

“Bugün bizi ezen mütegalibelerden, bizi sülük gibi emerek karınlarını şişiren çorbacılarından nasıl öç alabiliriz? Onlara hiç muhtaç olmayacak bir hale gelmekle.

Çalışanlarımız, az çok Allah ne verirse kazanıyoruz. Buğdayımızdan, arpaımızdan, çavdarımızdan, hepimiz kudretimiz nispetinde bir şey ayırırız. Bunu ortaklama satarız, parasını ortaklama bir sandığa koruz. Görürüz ki bu para az zamanda ailece artar.

Hem bu kadarla kalmayız, meci yaparız. Köyün kimseye aid olmayan boş tarlalarını ortaklama ekeriz. Ormanından keseceğimiz odunları kasabada ortaklama satarız. Bataklık varsa kurutur, ortaklama tarla halini koruz. Biz böyle çalışacak olursak, vergilerimizi vermek için öküzlerimizi satmaktan, çorbacıdan yüzde yüz faizle para almaktan pek az zamanda kurtuluruz. Artık mütegalibe parasına güvenerek bize çiğneyemez o vakit hepimiz bir Köroğlu oluruz” -HD. Sayı: 5. Köroğlu /Maraşhoğlu- (Sever,2022, s. 77).

Yazarlara göre Türklerin en büyük eksiği san’at ve ticaretin, bunlarla uğraşan esnafın Türklerde olmamasıdır; bu sınıfı yetiştirmek için çalışmalı, Türkler de san’at ile, ticaret ile uğraşmalı ve bu yolda çalışanları milletçe korumalıdır; ancak bu bir kişinin, beş kişinin yapacağı bir şey değildir. Zordur, para ister, görgüye, yardıma muhtaçtır. Onun için, yazılarında bu büyük işi de hep birlik olarak Anadolu’da her gün olduğu gibi imece ile yapıp başa çıkmak gerektiğini vurgulamışlardır. Bu işin kimlerle nasıl yapılacağını Muhiddin dizi olarak yayımlanan “İktisad-ı Hasbihal” başlıklı yazılarında detaylı olarak açıklamakta, yol göstermektedir:

“İşte imece şirketi denilen şey; mesela herhangi bir mal bir işte ticaret yapmak için bir kasaba, bir köy, bir mahalle halkının, aynı san’atı gören esnafın, bir yerdeki çiftçilerin mallarını, paralarını, topraklarını bir araya getirerek el birliği ile çalışmak üzere yaptıkları şirketlere derler.

Şu kadar ki bu şirketler yalnız ticaret ile uğraşmaz pek daha hayırlı ve faydalı işlerde yapar. Bu sebeple bu şirketlerin iki türlü vardır:

Sabun, kumaş, çulha, bez, fanila, çorap... gibi şeyleri yapıp çıkaracak fabrikalar açmak;

Çiftçiye, rençbere her istediği zaman kolayca ve ucuza ödünç para vererek onu dolandırıcıların elinden kurtaracak ve koruyacak çiftçi sandıkları yapmak;

Çiftlik aletleri almak, mahsulatı hep bir araya koyup toptan satarak çiftçiye simsarların aldatmasına bırakmamak;

Yiyeceğimizi, içeceğimizi, giyeceğimizi satmak için bakkal, ekmekçi, kunduracı, eczacı... Dükkanları açmak için gayret eden ve ayrı ayrı her biri bir ad taşıyan imece şirketleri vardır.

Bu şirketlerden hepsinin birçok faydaları vardır. San'atımızı ticaretimizi canlandırmak, zira'atımızı ilerletmek için hiç durmayıp bunları yapmamız lazımdır.

...Hepimiz yarımşar lira vererek "bir istihlak imece şirketi" kurarız. İçimizden okur yazar, işi bilir olanları ayırırız. Bunlar bir bakkal dükkânı açarlar; içine defter tutmasını, hesap yazmasını bilir aylıklı birini koyarlar; onu daima göz altında bulundurlar, herkes tekmi mahalle köy halkı o dükkandan alışveriş eder. -HD. Sayı: 9. İktisadi Hasbihal-3/İmece Şirketleri, Muhiddin- (Sever,2022, s. 118-119).

Bu alıntılarda görüldüğü gibi, halk ortak yaşama, ticari ortaklıklar ve şirketler kurmalarının, birlikte hareket etmelerinin, birlikte üretmelerinin kendilerine ve çevrelerine sağlayacağı faydalar konusunda bilgilendirilmekte, dergi yoluyla halka eğitim verilmektedir. Yazar halka nasıl birlikte hareket edebilecekleri; imece şirketlerini, sanat ve ticareti nasıl örgütleyebilecekleri, bunları yaparken atmaları gereken adımların neler olduğu, kimlerle çalışabilecekleri konusunda yol göstermektedir. Muhiddin'e göre üreten ya da çalışan kesimlerin temel problemleri yoksulluk, birikmiş paralarının olmaması, teknolojiyi tanımamaları dolayısıyla ondan yeterince faydalanılmamaları ve teşkilatsız olmalarıdır ve tarımda üretim kooperatifleri, şehirlerde mesleklere göre ocaklar kurulsa, köylü ürettiği ürünleri değerinde satacak, ihtiyacı olan tarım aletini, hayvanı, tohumu, gübreyi bağlı olduğu kooperatifin yardımıyla sıkıntı yaşamadan ve daha uygun fiyata alacaktır.

Benzer şekilde esnafın da mesleki ocağın gücüyle makinesini, aletini, malzemesini alırken, ürününü, hizmetini satarken zorluk çekmeyeceği belirtilmiştir. Bu düşüncelerle HDD'de yer alan bazı yazılarda eski Türk geleneklerinde yer alan "Ocak" şeklinde teşkilatlanma, köylü ve esnafla ilişkilerin geliştirilmesi, kooperatiflerin kurulması yönünde özel bir gayret görülmektedir. Nitekim aşağıdaki alıntılarda da görüleceği üzere birlik olmanın, teşkilatlanmanın faydaları ve gerekliliği üzerinde durulan yazılara yer verilmiştir. Ocak ve ocakçılığın özelliklerinin ele alındığı "Düşünce Yarışı" başlıklı yazıda geleneğe, geleneksel değerlere, birliğe ve yardımlaşmaya işaret edilmektedir:

"Ocakçılara göre ise bir hırfetle (sanat-meslek) meşgul olan esnafın aralarına rekabet sokmaları ve bunu gittikçe alevlendirmeleri yahut bazı arkadaşlarının, yoldaşlarının uğramış oldukları haksızlıklara göz yummaları zarardır. Bu rekabet ve birbirinin hakkını koruyamayış onların bugün bir kısmını, yarın diğer kısmını, nihayet sıra ile hepsini zararlandırır. Meşhur meseldir bir gün bana ise yarın sana derler. Bugün genç ve dinç olan ve bu sayede arkadaşlarından daha çok para kazanan esnaf, yarın o halde kalmayacaktır. O zaman kendisine de dün başkalarına yaptığı muamele yapılacaktır. İnsanlar tek başına daima zayıftır

derler. Birleşip kuvvetlerini ekledikçe iktidarlari çoğalır. Özellikle bizim gibi her işte kendinizden daha ileride olanların güç başa çıkılır rekabeti karşısında bulunanlar, ocakçılar gibi düşünmekten başka yolda hayır aramamalıyız” -HD. Sayı:33- (Sever,2022, s. 377).

Yusuf Akçura da benzer bir şekilde Ufak Borç Cemiyetlerinin küçük esnaf, çiftçi ve amele arasında kurulması gerektiği belirtir. Ufak Borç Cemiyetlerinin ve yararlarının daha iyi anlaşılabilmesi ve Anadolu'nun bir köşesinde gerçekleştirilen başarılı bir çalışmanın başka yerlere de örnek olması amacıyla Akçura İzmir'de kurulan cemiyet hakkında da bilgi verir:

“Bizim köylüler fakirdir, hiçbirisi sırf kendi parasıyla yeni ziraat aletlerini satın alamazlar. Çünkü pulluklar, tırmıklar, hele harman makineleri ile onları çevirecek ateşli makineler hayli pahalıdır. Ama damlaya damlaya göl olur, derler. Eğer bir köyün ahalisi bir araya gelip, para toplayıp, Yeni Ziraat Aletleri Satın Alma Cemiyeti yaparlarsa, o parayla hiç olmazsa birkaç yeni çift avadanlığı almak, sonra bunları nöbetle kullanmak kabil olabilir. Aletlerin pek pahalılarını almaya bir köyün de toplanmış parası kifayet etmez, fakat birkaç köyün Yeni Çift Avadanlığı Satın Alma Cemiyeti bir araya gelip, ittifakta iş görürse birkaç yakın köye büyüyecek ziraat aletleri, mesela makineli harman ve döğen aletleri alınabilir ve bunlar da tıpkı damızlık aygırlar, boğalar gibi köyden köye yürütülüp kullanılır.

Mahsulatı yahut Mamulâtı Doğrudan Doğruya Satmak Cemiyetlerinin bir tanesi İzmir'de yapılmak üzere dir. Geçenlerde gazeteler yazıyordu; İzmir'in incirleri, şifrenler kadar hep öteden beriden, Yunan'dan, İtalyan'dan gelme yabancı heriflere kazandırmak üzere çalıştıklarından artık bakıp usanmışlar, kendi imkanlarıyla başkalarının zenginleşmesinin önüne almak yollarını düşünmeye başlamışlar ve bunun için İncir Sendikası yapmaya karar vermişler. İşte bu İncir Sendikası denen şey bir cemiyettir, tüccarları karıştırıp kaynağı başkasına kaptırmamak için yapılan bir cemiyettir. Şimdiye kadar incirler, parasız zamanda Yunanlı, İtalyan, İngiliz tüccardan ödünç para alıyor ve ona mukabil mahsul vaktinde incir vermeyi taahhüt ediyordu. Ödünç para aldığı zaman rençber sıkıntıda olduğundan tüccar incirin fiyatını o sıkıntılı zamanda gayet ucuz tayin ettirip rençberin kazancını bitiriyordu. Zavallılara rençper ne yapsın? Razi olmazsa büsbütün aç kalacak. (...) İşte şimdi incir mahsulünü doğrudan doğruya satmak için bir cemiyet, Frenkçe tabiri ile bir sendika yapılarak bunun önü alınmak isteniyor. Aydın incirlerine böyle cemiyetler lazım olduğu kadar başka rençperlere de lazımdır. Yalnız rençperlere değil, sanatkarlara da (...) Mamulâtı Doğrudan Doğruya Satmak Cemiyetleri lazımdır” -HD. Sayı: 25. Öğüt/Halka 3, Akçuraoglu- (Sever,2022, s. 285-287.).

Alıntılarda görüldüğü üzere, Akçura, Ufak Borç Cemiyetleri konusunda halka bilgilendirici açıklamalar yaparak ve örnekler vererek halkı bu konuda eğitmektedir. Bu cemiyetlerin işçiyi, çiftçiyi, küçük esnafı parasızlıktan, tohumuzluktan, sermayesizlikten bir dereceye kadar kurtaracağını, böylelikle yoksul halkı yabancı

tüccar ve sermayedarların boyunduruğu altına girmekten koruyacağını öne sürmektedir. Akçura bunun nasıl yapılacağını da adım adım anlatır: Öncelikle çiftçi, esnaf veya işçi paralarının olduğu zamanlarda bir miktar parasını bir araya toplayıp bir sandık yapmalıdır, sonra da o parayı sermaye yaparak, çeşitli araçlarla, örneğin bankaya hesap açtırarak ya da toprağa hissedar olarak, değerlendirmeli ve sermayesini artırmalıdır. Bundan sonra bu Ufak Borç Cemiyetine girmiş adamlara sıkıntıya düştükleri zaman sandıktan ödünç para verebileceklerdir. Akçura yazısında Ufak Borç Cemiyetlerinin bir köy halkının bir araya gelerek kurabileceği gibi, bir sanatla uğraşanların da bir araya gelip yapabileceğini anlatır. Akçura, sonra birkaç köyün veya da birkaç farklı alandan esnafın, Ufak Borç Cemiyetlerinin kendi aralarında ittifak yapıp, birbiriyle yardımlaşarak, sermayelerini arttırabileceklerini, işlerini büyütebileceklerini anlatarak halkı bir araya gelme ve örgütlenme konusunda eğitmektedir.

Türklerde ocak teşkilatlanması gibi Ahilik ve Lonca kültürü de oldukça gelişmiş olduğundan HDD’de loncaların faydalarına da yer verilmiştir. Esnafın ve işçilerin loncalarda teşkilatlanmasının kendi yararlarına olacağı anlatılmıştır:

“Yevmiyeleri arttırabilmek için loncaya ihtiyaç vardır.

Lonca olursa yevmiyelerin niçin artırıldığını gazetelerle, sair vasıtalarla ilan eder. Onda daha fazla bir katiyet bulunur. Ameleyi açlık korkutmaz. Çünkü boş kaldığı günler için lonca onlara bir şey dağıtır.

Bir lonca önce ameleği adeta muhtemel felaketlere karşı teselli eder. Rahatsız bulunanları doktora gönderir. Ağır hastaları hasta haneye savar. Kimsesiz kalmışsa ailesine bakar. Bir yerden düşer, bir kaza olur, işlemeyecek bir hale gelirse ekmek parası edecek bir şey verir. Tebdil-i hava lazımsa memleketine gönderir.

Bir lonca ameleğe sanat bilgisi vermek, zihnen terakki ettirmek için mektepler açar. Dersler, konferanslar verdirir. İşsiz kalan ameleği iş bulunan yerlere sevk eder.

Bir lonca evlenen ameleğe arkadaşlarının hediyesi makamında bir nakid verir. Bu suretle de amele yekdiğerinin saadetine alakadar edilmiş olur. Ve küçük ailelerin fevkinde büyük bir say familyası teşekkül etmiş bulunur ki hükümet içinde pek arz olunur bir şeydir.” -HD. 34. Faydalı Düşünceler/ Esnaf İçin Terakki Yolları-3, F.- (Sever, 2022, s. 382)

Görüldüğü gibi, dergide halkın örgütlenmesi anlamında halk eğitimi amacı taşıyan yazılara yer verilmiştir. Bu yazılarda küçük esnaf ve çiftçinin teşkilatlanmasına ilişkin günümüzde de henüz çözülmemiş olan sorunlar HDD yazılarında önemli konulardan biri olmuştur. Örgütlü bir toplum yaratabilmek için örgütlenme bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir. Derginin ilk sayısında yer alan çıkış mektubunda da dile getirildiği üzere HDD’nin hedef kitlesi olan yoksul Anadolu köylüsüdür. Halkın teşkilatlanmadan bu konuda oldukça başarılı olan gayr-i Müslimlerle rekabet etmeleri

mümkün olmayacaktır. Halkın kendi ürettikleri üzerinden kazanç sağlamasının, kendi sağlığını ve geleceğini güvenceye almasının, üretim yapmaya devam edebilmesinin, başı derde girdiğinde sorunlarına çözüm bulabilmesinin ve hepsinden önemlisi ayakta kalıp topraklarına sahip çıkabilmesinin, kendi ulus bilincine sahip olmasının yollarından belki de en önemlisi kendisi gibi olanlarla birlik olup birlikte mücadele etmesidir. Bu nedenle halkın teşkilatlanması hem kendi hem de ulus yararına olacaktır.

Okuma-yazma Öğrenme ve Okuryazarlığın Önemi

Okuma-yazma öğrenimi halk eğitiminin başlıca konularından biridir. “Halka Doğru” dergisinde okuma-yazma öğrenmenin önemine ilişkin yazılara yer verilmiştir. HDD de okuma yazma öğrenmenin önemi ve okuryazar olmanın kişiye, bir halka ve bir ulusa yararları üzerine yazılar yayımlanmış, bu yazılarda halkın çocuklarına mutlaka okuma yazma öğretmesi, kendilerinin de öğrenmesi salık verilmiştir. Öyle ki “bir Osmanlı'nın beşikten mezara kadar yapması lazım gelenler listesinin” başına okuma-yazma öğrenmek konulmuş ve çocuklukta okuyup yazmayı ve aklımıza uygun gelen bir sanatı öğrenmeğe savaşmanın gerekliliği ifade edilmiştir. -HD. Sayı: 7. Baba Öğüdü -5- Abdülfeyyaz Tefvik- (Sever,2022, s. 94).

Öte yandan dinin okuma-yazma öğrenmeye verdiği önemden de söz edilerek halk okuryazar olmaya teşvik edilmiştir:

“Mesela dinimiz bize diyor ki: ‘ilim öğrenmek, okuyup yazma öğrenmek, kadın erkek her müslümana farzdır. Düşününüz, biraz başınızı önünüze eğerek düşününüz: Senelerden beri ma’arif için ne yaptık? Hani her köyde, her kasabada mükemmel mekteplerimiz?.. Ahalimizin kaçı dinine, milletine aid kitapları okumak biliyor? Hele okutmayı bilen var mı?’” (HD. Sayı: 6. İktisadi Hasbihal:1 En Büyük Eksikimiz, Muhiddin, s. 89).

“Müslümanlar için okuyup yazma öğrenmek dünya yüzünde olan biten şeylere akıl erdirmek düşmanımız olan frenkler ne gibi işler aletler edevatlar yapıyorlarsa hemen onları alıp öğrenmek farzı aynıdır” -HD. Sayı: 18. Kızlarımızı Okutalım- (Sever, 2022, s. 214).

Görüldüğü gibi halkı okuma-yazma öğrenmeye teşvik etmek için, dini öğelerden de yararlanılmış, müslümanlığın ilim öğrenmeyi, okuma yazma öğrenmeyi Müslümanlara farz kıldığı ifade edilmiştir. Böylelikle halk okuma yazma öğrenmeye teşvik edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda dünyayı anlamının okuma yazma öğrenerek mümkün olacağı, bu yolla yabancıların ürettiği alet ve edavatların da yapılabileceği anlatılmıştır.

Çocukları okutmanın ve onların okuma-yazma öğrenmesini sağlamanın ailenin görevi olduğu birçok yazıda dile getirilmiştir. Öyle ki insan olmanın kriterlerinden biri olarak da çocuklarını okutmak gösterilmiştir. Örneğin “Bence evladını okutmayan, çalışmayan, vatanını, milletini düşünmeyen, insan değildir.” (HD. Sayı: 22. Bir Altının Taksimi, Ali Suad, s. 259) ifadesi bunun çarpıcı bir örneğidir.

Okuryazarlığın ve okuma yazma öğrenmenin önemine sadece eğitici yazılarda değil, hikaye ve şiirlerde de yer verilmiştir. Örneğin HDD 11. Sayıda “İki Köy Hikayesi” adlı hikayede mektebi olan köyün kalkınıp gelişirken, mektebi olmayan köyün virane haline gelişi ve yok oluşu anlatılmaktadır (Sever, 2022, s. 140). Bu yolla halka okuryazarlığın önemi kendi yaşamları üzerinden anlatılmaya ve halk okuma yazma öğrenmeye teşvik edilmeye çalışılmıştır.

“Mektep ihtiyacı”/ okul açma

“Halka Doğru” dergisinde köylünün bir araya gelip okul yaptırmasının önemine çeşitli kez değinilmiş, halk kendi çocuklarının okulunu yapmaya teşvik edilmiştir. Bunun için yeri geldiğinde dini inançlara da gönderme yapılmıştır. Bu konuda dergide yer alan aşağıdaki ifadeler önemlidir:

“Bir müslüman çalışıp para kazanıp zengin olduktan sonra (...) kasabasında mektep yaptırmayan adamların parası malı mal-i habistir; yani o malı artık şeytan zapt etmiş demektir ki sahibini cennete değil cehenneme götürür.” -HD. Sayı: 19. Köylülere Vaazlar: 3 Çalışmak Müslümanlara Farzdır!- (Sever, 2022, s. 224)

Abdülfeyyaz Tevfik “Baba Öğüdü” başlıklı yazılarında sık sık farklı ve modern okul türlerine duyulan ihtiyacı ve bunlardan halkın sağlayacağı faydayı dile getirmiştir. Bu yazılarda geleneksel olan yerine modern okulların açılmasının, çağdaş mesleklerin halk arasında yaygınlaşmasının gerekliliği ifade edilmiştir:

“Her millette olduğu gibi bizde de bir miktar büyük bilgiçler, mimarlar, ressam, bulunsun, yetişsin; fakat çoğumuza adamakıllı okuyup yazmağı, hesabı belletir, çiftçi evlatlarına ziraat; sanatkar yavrularına sanayi öğretir (İptidaiye) mektepleri lazım.” (HD.Sayı: 3. Baba Öğüdü, Abdülfeyyaz Tevfik, s.51,)

“Yurdumuzun her tarafını medeniyet istihkamu olan mekteplerle, tezgahlarla donatmalıyız.” -HD. Sayı: 6. Baba Öğüdü 4, Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, s. 85).

Anadolu’da köylerde okul açılmasının önemine değinirken Abdülfeyyaz Tevfik, Nazım, Ali Suat, Yusuf Akçura gibi yazarlar ülkenin içinde bulunduğu durumu da göz önüne çıkarmışlardır. Örneğin İstanbul’a çok yakın köylerde bile okul bulunmadığına dikkat çekilmiş ve okulun bulunduğu çevreye ve o çevrede yaşayan halka sağlayacağı faydalar vurgulanmıştır. Aşağıda yer verilen ifadeler ülkedeki okulların durumunu anlatması açısından önemlidir:

“İstanbul’un burnunun dibinde sayılan 200 hanelik bir Türk köyü ‘asırlardan beri mektepsiz kalsın! Bu hakikat inanılacak şey midir? Gönül isterdi ki orada biri kızlara, diğeri erkeklere mahsus olmak üzere yüzer 150’er çocukluk iki mektep olsun hatta 60’lık babalıklar da o mektepten yetişme bulunsun!..

Mektep olsaydı çocuklar ona göre terbiye görür, vatan, millet duygusu alırlardı, lisanımız olsa idi, okurlardı, anlarlardı; okudukça merak eder merak ettikçe okurlardı.” HD.Sayı: 8. Acıklı Bir Sohbet, Nazım- (Sever,2022, s. 105-106)

Bu ifadelerde görüldüğü gibi devlet İstanbul’a çok yakın köylere bile okul yaptıramamaktadır. Bu nedenle de halktan yaşadıkları yerlerde okul yapılmasını devletten beklememeleri, çocuklarını okutmak için okul bulmaları, gerektiği hallerde kendi imkanları ile okul yaptırmaları istenmiştir. Farklı yazılarda halkın öz gücüne vurgu yapılmış, dayanışma ile neleri kendi başlarına ve devletten yardım almaksızın yapabilecekleri anlatılmıştır:

“Biz şimdi çocuklarımız küçük iken okuyacakları şeylerde hükümete yük olmamak yahut hükümetin yapacağını bekleyip durmamak veyahut onun yaptığından daha iyi ve daha çok bir iş görmek için hiç düşünmeyip evlatlarımızı hemen iyi ve anlayışlı hocalarla, nizamlı küçük mektepler bularak, açarak okutmağa gece gündüz çalışmalıyız”. (HD. 22. Bir Altının Taksimi, Ali Suad, s. 258).

“Köylülerin, esnafların kendi kendilerine yapabildikleri şeylerin en çabuk hatıra gelenleri şunlardır: Ufak Borç Cemiyetleri, Çift Avadanlıkları Ziraat Aletleri Satın Alma Cemiyetleri, Mahsulatı yahut Mamulatı Doğrudan Doğruya Satmak Cemiyetleri, Çocuk Mektepleri, Rençber Mektepleri, Çırak Mektepleri... Şimdilik bu kadarı da yetişir” -HD. Sayı: 25 Öğüt/Halka 3 Akçuraoglu- (Sever,2022, s. 285).

Benzer şekilde okul yapımında köylülerin zorlanmaması, kendi okullarını yapma konusunda nasıl davranmaları gerektiği konusunda yol gösterici yazılar da yayımlanmıştır. Halkın okulları aşama aşama nasıl tamamlayabileceği, bunun için kendi imkanlarını nasıl kullanabileceğine dair bilgi verilmiştir:

“Köylerde, kasabaların mahallelerinde, çocuklar için evkafın yahut hükümetin mektebi yoksa köylüler, mahalleliler mektep açabilirler; bunların masrafı pek az bir şeydir. Hem o masraftıpkı iyi tarlaya atılan tohumu benzer; üç dört yıl sonra sekiz on misli mahsül verir. Köylüler elbirliği ile bir ev yapıvererek içine sanatını bilen bir hoca oturttular mı, köy mektebi oldu bitti demektir. Mahsüller iyi olup köylünün eline avucuna birkaç para girdikçe o mektebin eksikliği gediği yamanır, doldurulur. Mesela çocukların oturması için sıralar yaptırılır, hocaya bir sedirle masa tedarik olunur, sonra yazı yazmakta kolaylık için tebeşir ve yazı tahtası alınır, kitaplar alınır, daha da para bulunabilirse harita filan da getirtilir”. - HD. Sayı: 27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoglu- (Sever,2022, s. 307).

Ülkenin içinde bulunduğu koşulların ve eğitimin durumunun farkında olan aydınlar, HDD’de yazdıkları yazılarda kırsalda ve köylerde okul bulunmasına, eğer okul yoksa halkın kendi imkanları ile bir okul yaptırması gerektiği fikrini halka aşılama önem verilmiştir. Zira okul bulunduğu köyü ve o köyün ahalisini dönüştürecek, köylüyü her anlamda aydınlatacak ve geliştirecektir. Bu da kalkınmaya katkı sağlayacaktır çünkü okuma yazma bilen köylü daha iyi tarım yapacaktır, modern

tarım makinelerini kullanabilecektir, daha çok verim alacaktır, hesap ve planlama yapmasını öğrenecektir. Ancak günümüzde köy okullarının kapatıldığını düşünecek olursak, özellikle kırsalda okulun ve öğretmenin bulunmasının halkı eğitime ve aydınlatma amacı açısından II. Meşrutiyette hedeflenen, istenen noktadan daha geriye düştüğünü söylemek mümkündür.

Meslek Eğitimi

HDD’de halkın okuma yazma bilmesi kadar meslek öğrenmesine, mesleki okullara çocuklarını göndermesine ve bu yolla kendi işlerini daha iyi yapabilmelerine olanak yaratmalarına yönelik çok sayıda yazıda yazıya yer verilmiştir. Örneğin HDD 20. Sayıda “Akıllı Baba” öyküsünde Ali Suad, köyden şehire ihtiyaçlarını karşılamak için giden bir baba ile oğul arasında geçen sohbet içinde sanat ve meslek sahibi olmak için eğitimin ve okula gitmenin, okuma yazma öğrenmenin önemini anlatırken, HDD 22. Sayıda yer alan yazısında ise çocuklara her türlü sanatı öğretmek gerektiğinin, bilim ve sanat öğrenen çocuğun daha çok kazanacağını altını şu satırlarla çizer:

“Çocuklarımızı eğitmek için sanat mektebi arayarak oralara da çocuklarımıza her türlü sanatı öğretemeliyiz. Terzilik, kunduracılık, dülgelik, demircilik, baytarlık, bezzazlık, ekmekçilik, yağ, peynir, tuzlama balık, et, pastırma yapmak, aşçılık, bakkallık, şekercilik, tavuk yetiştirmek, sarraflık, bankerlik, gibi para işlerini hep bildirmeliyiz. İşte bunlar için seksen kuruluşumuzun beşini onunu sarf edersek, bu para elden gitmiş sayılmaz, artmış sayılır, çünkü evladımız bu para ile ilim ve sanat öğrenip geri gelirse daha çok para kazanır.” -HD. Sayı: 22. Bir Altının Taksimi, Ali Suad- (Sever,2022, s. 258.

Benzer şekilde HDD 26. Sayıda Abdülfeyyaz Tevfik, “Baba Öğüdü-13” başlıklı yazısında çocukların terbiyesinde çıraklık eğitimine ve çekirdekten yetiştirmenin önemine değinir. İyi niyetin kendi başına yeterli olmadığını, usulsüz ve bilgisiz çalışmaktan fayda gelmeyeceğini, bunun için de çocukların küçük yaşlardan itibaren iş bilen ustaların yanında ticaret ve sanat öğrenmeleri gerektiğini belirtir (s. 297-298).

Akçura ise çıraklık eğitiminin esnaf aracılığıyla hem teorik hem de iş başında pratik olarak uygulanmasının yollarını anlatır:

“Çırak mektepleri kasabalarda, şehirlerde yapılmalıdır. Esnaf aralarında para toplayıp, çıraklarına mahsus mektep açar. Bu mekteplerde okuyup yazma öğretildikten sonra, hesap gibi, çizgi çizmek, resim yapmak gibi sanatlarına yarayacak ilimler de kısaca sadece gösterilir. Çıraklar sabahleyin 2-3 saat mektepte bulunduktan sonra dükkanlarına gelerek çalışırlar, mektepte okudukları işlerini kolaylaştırır, içlerinden istidatlıları mektepte okuduklarından faydalanarak sanatlarını ileri götürmeye terakki ettirmeğe de muvaffak olabilirler.” -HD. Sayı: 27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoğlu- (Sever,2022, s. 308).

Benzer şekilde “Esnaf İçin Terakki Yolları / Çırak Mektepleri” başlıklı F. (yazar ismi verilmemiş) imzalı yazıda da Avrupa’da çıraklık eğitimine dair bilgiler vermekte

ve mesleki eğitimin okullarda yapılmasının önemine değinmektedir, bu şekilde çocuklar, yetişkinler ve işçiler akşamları okula devam etme şansı bulmakta ve gündüz de çalışmaktadırlar. Bu uygulamanın Türkiye’de hayata geçirilmesi için bu okulların esnaf tarafından açılmasına, bilgisizliğin anca bu yolla yenileceğine, babadan oğula geçen cehalet zincirinin böyle kırılabileceğine dikkat çekmektedir:

“...sade çıraklığın bu asırda sanat duygusu veremediğini gören Frenkler dershaneler açmışlardır. Böyle mektepler pek faydalıdır. Burada umumi bilgilerle beraber bütün sanatların esasları da öğretilir. Buraya devam eden bir genç kendi tabiatı isti’dadıyla en çok uyuşan bir sanata girer. Ve daha çok muvaffak olur. Bahusus diğer sanatlarda neler yapıldığını bilmek emin ve süratli adımlar atmak için en kuvvetli bir müessirdir. Bu mekteplerde dersler gece verilir. Avrupa’nın bütün elektrik fabrikalarında amele gündüz makine başında gece sıra üstünde çalışır. Gündüz ameliyatını yani nasıl yapıldığını gece nazariyatını yani nasıl olduğunu öğrenir. Bu vechile sanata derin bir merbutiyet de doğar. İşçi olduğu zaman yaptığı şeyi ibtidasından sonuna kadar bilir. Daha dikkatle çalışır. Bizde böyle bir mektep açılırsa oraya sadece çıraklar değil ustalar bile devam etmelidirler. Hem bu mektebi esnaf kendileri açmalıdır. Çünkü memleketimizde sanat da bilgisizlik gibi babadan kalır. Bir çocuk babasının sanatına girer. -HD. Sayı: 46. Esnaf İçin Terakki Yolları / Çırak Mektepleri. F.- (Sever,2022, s. 510).

HDD de halkın eğitiminde öne çıkan konulardan biri de köylülerin modern tarım ve çiftçilik yöntemlerini öğrenmesidir. Bu denklemlerle Rençber mektepleri HDD’de detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Zira o dönemde nüfusun çoğunluğunun köylü olduğu ve halkçılık anlayışının aynı zamanda köycülük olduğu göz önünde bulundurulduğunda rençber mekteplerinin önemi daha da anlaşılır olmaktadır. Rençber mekteplerinin hem çocuklar hem de yetişkinler için yararlı olacağı, bu okullara gündüz çocuklar devam ederken akşamları da yetişkinlerin gidebileceği vurgulanmaktadır. Nitekim Yusuf Akçura rençber mektepleri yoluyla yeni tarım araçlarının nasıl kullanılacağını ve onlardan sağlanacak faydaların neler olduğu konusunda şunları yazmaktadır:

“Çocuk mektepleri olan köylerin, kasabaların birkaçı bir araya gelip dişlerinden tırnaklarından artırdıkları para ile rençber mektepleri yapmak yoluna da girmelidirler. Rençber mekteplerine masraf biraz fazlaca gider adam akıllı yapılabilirse faydası pek çok olur.

Bunlar da çocuklara hatta akşam dersleri ile gençlere, isteyen yaşlılara bile yeni çift avadanlıkları gösterilir, o avadanlıkların nasıl kullanılacağını anlatılır ve onları kullanmaktan çıkacak faydalar söylenir; tarlalara çıkılıp yeni avadanlıklarla iş görülür. -HD. Sayı: 27 Öğüt/Halka 4- Akçuraoğlu-(Sever,2022, s. 308).

Görüldüğü üzere mesleki eğitim II. Meşrutiyet dönemi aydınları tarafından halkı ileriye taşıyıcı ve onun kendisini geliştirecek, aldığı eğitimi günlük yaşamının

kalitesini artıracak ve hayatına doğrudan uygulayacak şekilde planlanmasının hedeflenmektedir. Geleneksel tarım, sanat ve zanaat öğrenme ve uygulama yöntemleri yerine modern okulların açılması ve buralarda koşullara göre hem çocukların hem de yetişkinlerin gidebileceği anlatılmaktadır. Ancak devletin içinde bulunduğu koşullar, savaşlar gibi nedenlerle diğer eğitim alanlarında olduğu gibi mesleki eğitimde de sorumluluk daha çok halkın kendisine bırakılmaktadır. HDD’de mesleki eğitim ile ilgili söylemler göz önünde bulundurulduğunda Osmanlı’da Tanzimat döneminden başlayarak mesleki eğitimde birtakım yenilikler ve iyileştirmeler yapılmış olmasına rağmen bunların daha çok şehir merkezleri ile sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Zira HDD’de yer alan yazılarda mesleki eğitimin halk için ne kadar önemli olduğu anlatılırken hem köylüye hem de esnafa kendi okullarını kendilerinin açması ve kendi imkanları ile kendini yetiştirmesi ve cehaleti yenmesi önerilmektedir.

Evlat Terbiyesi / Modern Çocuk Yetiştirme Yöntemleri

“Halka Doğru” dergisinde evlat terbiyesi en çok üzerinde durulan konulardan biridir, zira ulus inşasında geleceğin toplumunu oluşturacak çocukların iyi yetiştirilmesi ve doğru terbiye edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda evlat terbiyesinde eski ve köhnemiş adet ve uygulamaları terk etmenin gerekliliği, anaların rolü, geleneksel usullerin çağın gereklerine uygun şekilde güncellenmesi ve modern çocuk yetiştirme yöntemlerinin benimsenmesi gereğinden bahseden yazılara yer verilmiştir. Gelecek nesillerin terbiye edilmesi konusu özellikle Abdülfeyyaz Tevfik tarafından oldukça yoğun işlenmiştir. “Baba Öğüdü” adı altında yazmış olduğu yazıların çoğunda çocukların terbiyesine değinmektedir. Ona göre bir milletin selameti kadın ve çocuklarının terbiyesine bağlıdır.

Tevfik evlat terbiyesinin ailede başlayıp mekteplerde devam edeceği üzerinde durarak terbiyenin aileler için çocuklarına karşı bir görev ve sorumluluk hatta borç olduğunu, çünkü toplumca yükselmenin ana etkeninin terbiye olduğunu, Osmanlı’nın da terbiye ile yükseldiğini ancak terbiyenin ihmal edilmesi sonucu bozulduğunu ve çöküşün başladığını ifade eder:

“Aman analar, babalar, kardaşlar iki yüz seneden beri Osmanlı boğazına sarılıp gittikçe sıkıran bu korkunç pençe, sizin uyanıklığınız, sizin himmetinizle kopacak, evlatlarınızı miskinliğe mahcubiyete sürükleyen iğrenç terbiyeyi artık eziniz, çiğneyiniz... Siz bunu idrak eder, yeni serbest terbiye ile kanlı canlı evlatlarla yetiştirmeğe başlarsanız asıl o zaman vatanı kurtarmış olacaksınız... Bu ümit ettiğimiz çalışmaktan yılmaz, dinç nesli yetişmiş görenler ne bahtiyar olacaklar, zira Osmanlı mülkün, Osmanlı sancağını böyle metin ellere emanet ederek gözlerini kapayabileceklerdir”- HD. Sayı: 28. Baba Öğüdü-14- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever,2022, s. 320).

Abdülfeyyaz Tevfik’e göre terbiyenin namus, mertlik, fedakarlık, doğruluk gibi ahlaki temelleri vardır ve köksüz, temelsiz hiçbir şey olmayacağı gibi, temelsiz terbiye de olmaz. Bu nedenle evlat terbiyesinde geleneksel değerler dikkate alınmasını, ancak gerekli yerlerde kökleri sarsımayacak şekilde güncellenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yazara göre bir fidanın daha gür ve güçlü olabilmesi için

budanmaya ihtiyacı olduğu gibi, çocuğun terbiyesinde de yararlı ve zararlı filizler yani usul ve gelenekler tespit edilmeli ve zararlı usuller terkedilmeli, yerlerine yeni olanlar konulmalıdır:

“Çocuk terbiyesi zamana göre değişmelidir ancak zamana göre değiştirmesi lazım dediğimiz kısım terbiyenin yolları ve dallarıdır terbiyeyi değiştirmek bütün bütün temelini bozmak demek değildir” -HD. Sayı: 8. Baba Öğüdü -6- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever,2022, s. 102).

Çocukları terbiye ederken onları ürkütmemek, korkutmamak, ihtiyaçlarından mahrum bırakmamak gereklidir (HD. 14. Baba Öğüdü-11- Abdülfeyyaz Tevfik, s.175-176). Tevfik'e göre çocuklar terbiye edilirken sağlıklarıyla, uykularıyla, düzenli alışkanlıklar edinmeleriyle de ilgilenilmelidir:

“Ana baba olmak kolay değildir. Vazife onları vücuda getirmekle bitmez: asıl o zaman başlar: gün geçtikçe ehemmiyetini artırır. Çocuklar büyüdükçe onları adam yerine koyup konuşmalı, sevk-i tabii ile sordukları şeylerden sıkılmayıp bilakis memnun olarak gayet doğru cevaplar vermeli, mümkün oldukça beraber gezdirip her şeyi görmeye, düşünmeye alıştırmalı, akran ve emsaliyle gülip oynamalarına, koşup sıçramalarına hiç karışmamalı”- HD. Sayı:28. Baba Öğüdü-14- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever,2022, s. 320).

Abdülfeyyaz Tevfik, yazı dizisinde yer alan bir diğer yazısında çocuk terbiyesinde çocukların cesaretlerini her neye mal olursa olsun kırmamak gerektiğini; onlara insan aklı sayesinde dünyanın neresinde olsa ekmeğini çıkarabilir fikri verilmesinin önemli olduğunu söylemektedir. Yazara göre ebeveynler daima çocuklarla konuşmalı; cesaretlerini, görgülerini kuvvetlendirecek sözler söylemeli, evin işleyişine, tarzına onları alıştırmak için onlara küçük işler yaptırılmalı, ailenin daha büyük işlerine onları da dahil etmeli, emniyet sandığı, banka gibi kurumlara giderken çocuklar da aile büyükleriyle birlikte götürülmeli ve gözlerinin açılmasına gayret etmelidir. Yazıda çocukların biraz yaşları ilerledikten sonra hane dışı işlerin de çocuklara bırakılması gerektiği, böylece küçük yaşlarında hayata alıştırılan çocukların büyüdükleri ve aile işleri başlarına kaldığı zaman şaşırmayacakları anlatılmaktadır. Yazar tecrübe görmüş çocukların işlerini kolaylıkla ve eksiksiz halledebileceğini anlatmaktadır -HD. Sayı: 34. Baba Öğüdü-15- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever, 2022, s. 380).

Kadınların Eğitimi

“Halka Doğru” dergisinde kadınların eğitimi daha çok annelik ve iyi ev kadını olma üzerinden tanımlanmıştır. Zira örneğin Abdülfeyyaz Tevfik'e göre annelerin ulusu inşa edecek çocukları yetiştirme, terbiye etme sorumluluğu vardır. Bu nedenle ulusu eğitmek için öncelikle kadınları eğitmek gerektiğine ve kız çocuklarının da en az erkek çocukları kadar okutulmasının, terbiye edilmesinin önemine vurgu yapan şu ifadeleri önemlidir:

“Bir milletin terbiyesine kadınlardan başlamadıkça, ıslahata kökten, temelden, haneden girişilmedikçe faydalı bir şey yapılamaz. Ananın, babanın yanlış diktikleri filizleri artık hocalar mümkün değil, düzeltemez; hele hocalar da ana, babalardan farksız olursa; vay o milletin haline...”

Ey vatandaş artık anladın. Eğer yurduna muhabbetin varsa, onu düşmanlara kaptırmak arzu etmezsen kızlarını da hiç olmazsa oğulların kadar okutmağa, terbiye etmeğe çalış. İlk selamet bayrağını (Fatma)n Memişinden evvel açacaktır -HD.Sayı: 12. Baba Öğüdü-9- Abdülfeyyaz Tevfik- (Sever,2022, s. 155-156).

Onsekizinci sayıda “Kızlarımızı Okutalım” başlıklı imzasız yazı, kızların okumasının atalardan kalan fena ve yanlış düşüncelerden dolayı akla gelmediğini ancak bunun eski kafalı bir düşünce olduğunu ifade ettikten sonra kızların neden okutulması gerektiğini anlatır. Yazıya göre, kadının hesap kitap bilmesi, aklının erip kimseye muhtaç olmaması, bilinçli ve çocuklarına doğru terbiye verecek anneler olması, vatana, millete hayırlı evlatlar yetiştirmesi, başında bir erkek olmadığına kendi başının çaresine bakabilmesi, hükümet kapısına işi düştüğünde kimseye muhtaç olmadan işini görebilmesi gibi birçok nedenden dolayı kızların okutulması gerekmektedir. Aynı yazıda kızları cahil bırakmanın günah olduğu ve İslamiyet’in en parlak zamanlarında da müslüman kadınların hep okur yazar oldukları da belirtilmektedir (Sever, 2022, s. 214-215).

Kadın eğitimi HDD’de dönemin koşulları açısından ilerici bir bakış açısıyla ele alınmış ve kadınların eğitimi konusunda geleneksel bakış açısının terk edilmesi gerektiği anlatılmıştır. Yazarlara göre ulusun geleceği olan çocukları yetiştirecek olan kadınların eğitilmesi en az erkeklerin eğitimi kadar önemlidir. Bu nedenle kadınların eğitim hakkına vurgu yapılmış ve bu konuda somut öneriler sunulmuştur.

Halk Sağlığı Eğitimi

HDD’de yer alan yazılarda yer verilen önemli konulardan birinin de halkın sağlığı olduğu görülmektedir. Nitekim sağlık hizmetlerinin bugün bile köylerde yeterince yaygınlaşmamış olduğu göz önünde bulundurulduğunda, dönemin Anadolu’sunda savaşlar, yoksulluk, salgın hastalıklar, altyapı eksiklikleri, temiz içme suyu bulunmayışı gibi nedenlerden dolayı halkın sağlığını korumasının oldukça zorlayıcı olduğunu düşünmek mümkündür. Bu nedenle HDD yazılarında halk bir yandan verem gibi bulaşıcı hastalıklar, bulaşma yolları, korunma yolları ve yurt dışında veremle savaş konusunda yapılanlar hakkında bilgilendirilirken, bir yandan da sağlıklı beslenmenin önemi gibi sağlığı koruyucu tedbirler önerilmektedir.

Derginin 33. Sayısında yer alan ve A.Y. imzalı “Veremle Güreş” yazısı, veremin nasıl bir hastalık olduğunu ve dünyada en çok insan ölümlerine sebep olan hastalık olmasına rağmen koleraya, vebaya karşı karantinalar uygulanırken insanların vereme o kadar ehemmiyet vermediği ve ondan korunmak için çareler, tedbirler aramadıkları ifade edilmektedir. Avrupa’da veremle mücadele etmek için halkı bilinçlendirme çalışmaları yapıldığı, Rusya’da “verem günü” düzenlendiği ve o günde doktorların

verem hakkında halkı bilgilendirici konuşmalar yaptığı, o güne “Akçiçek” günü denildiğini ve papatyaların satıldığını, bu paraların da Veremle Güreşmek Cemiyeti sandığına konulduğu anlatılmaktadır. O gün tüm gazetelerde veremle ilgili bilgilerin aktarıldığı, veremin yenilebilir bir hastalık olduğunun anlatıldığı yazılara yer verildiği, bazı şehirlerde duvarlara, tramvaylara, otobüslere asılmış büyük resimler, büyük yazılarla veremin ne olduğu, nasıl bulaştığı, ondan nasıl korunulabileceğinin gösterildiği; akşam tiyatrolarda vereme dair oyunlar oynandığı ve şehirde verem sergisi açılarak, sergide kadın erkek hekimlerin ziyaretçilere bir çok malumat verdiği, risale ve beyanname dağıttıkları anlatılmaktadır. Bu şekilde şehirde veremi duymayan kalmadığı, veremle mücadelenin böyle olması gerektiği vurgulanıyor. Bu yazı okurlara, bir yandan veremle güreşin nasıl olması gerektiğini anlatırken bir yandan da veremin temizliğe ve beslenmeye dikkat edilerek, hasta kimselerden uzak durularak bulaşmasının önlenebileceğini ifade edilmektedir (Sever, 2022, s. 370).

Derginin yine 33. sayısında yer verilen “Verem” başlıklı yazı ise tamamen verem hastalığı ile ilgili bilgi vermeye ayrılmıştır. Veremin ölümcül bir hastalık olduğu, Osmanlı Devleti’nde her yıl yüz bin ila yüz yirmi bin kişinin veremden öldüğü belirtilmektedir. Yazıda vereme sebep olan mikroplardan, bulaşma yollarından, veremli hastaların karantinaya alınmasının gerekliliğinden, temizliğin öneminden, verem türlerinden, hastalığın belirtilerinden, veremden korunma yollarından ve tedavisinden bahsedilmektedir. Yazı verem hakkında sıradan bir insanın anlayabileceği bir sadelikte ve oldukça açıklayıcı bir biçimde yazılmıştır. Böylece sağlık hizmetlerine erişimi oldukça sınırlı olan halkın kendi önlemlerini almalarına yardımcı olmak ve halkı çağın en önemli salgın hastalıklarından birine karşı bilgilendirmek amaçlanmıştır (Sever, 2022, s. 372).

“Halka Doğru” dergisinde Uyanık imzalı üç farklı sayıda (48.,50.,52.) “*Bilinecek Şeyler*” başlıklı yazılarında Halk sağlığına ilişkin farklı alanlarda bilgiler vermiştir. Bunlardan ilki 48. sayıda yer alan “*Sağlık İçin... Ciğerlerimiz Nasıl Kabarıyor?*” alt başlıklı yazıdır. Yazar burada insan vücudunda yer alan, solunum, dolaşım, iskelet gibi sistemleri ve görevlerini, bu sistemlerin insanın hayatını devam ettirebilmesi için işlevlerini anlattıktan sonra, akciğerlerin işleyişi ve solunum hakkında detaylı bilgi vermektedir. Solunan havanın temizliğinin insan sağlığı için yararlarına değinmekte ve dergideki ilk yazısını şöyle tamamlamaktadır:

“Şimdi bütün bu izahattan şu iki şeyi anlarız: Hayatımızı hasta olmaksızın devam ettirmek için: Evvela yiyecek içecek şeyler sonra bunları bize yarayacak bir şekilde sokacak bizi diriltecek hava lazım. Biz bunların nasıl yenmesi, nasıl olmasını öğrenirsek elbette Allah’ın bu en güzel makinasını iyi bir tarzda bozmaksızın kullanmış, hastalıktan kurtarmış oluruz. Biz bu başlangıçtan sonra işte yazılarımızda bunları ve hastalıkları öğrenmeye çalışacağız (Sever, 2022, s. 530-531).

Derginin 50. Sayısında “*Sağlığı Korumak İçin Bir İnsana Ne Kadar Haza Lazımdır*” alt başlıklı ikinci “*Bilinecek Şeyler*” yazısında ise Uyanık insanların temiz havaya duydukları ihtiyacın nedenlerini ve uzun süreli kirli havaya maruz kaldıkları

zaman zehirlenme tehdidi ile karşı karşıya kalabileceklerini anlatmaktadır. Bunun için yaşadığımız alanların havasını temiz tutmaya ve yeterince havalandırmaya dikkat etmenin önemine değinmekte ve bu durumu şu ifadelerle vurgulamaktadır:

“Havalarını değiştirmeyen adamlar intihar etmiş olurlar. Allah'ın yaptığı bir makineyi bozmak, kendisini kurşunla öldürmek ne kadar günah ise pis havayla zehirlenmekte o kadar fenadır. Herkes penceresinin üst camına hava girmesi için bir delik açmalıdır. Gündüz kapıları çerçeveleri dayamalıdır. Güneş gelsin, her tarafı süpürsün, hayat versin. Siz pis suda yıkanmaktan iğrenirsiniz, kokmuş bir eti yemekten herkes çekinir. Zehirlenmiş hava bunların hepsinden muzırdır. Çünkü sizin ince bir aletinize ciğerlerinize giriyor. Bir saniyenin içinde en ince damarlarınıza kadar yayılıyor, sizi zehirliyor. Sizin temiz hava ilk düşünceniz olsun. Her gün camlarınızı dayayınız. Pis kahvelere dolmayınız. Kendi kendinizi zehirliyorsunuz. Eğer hastaysanız bu ihtiyaç daha artar. Sönen bir ateşi niçin üflerler? Siz de hayatınızın alevini yeniden parlatmak için temiz havayla doldurmaya, yıkamağa mecbursunuz. Aksi takdirde üzerine bir kavanoz kapadığınız kıpkırmızı kömürlerin nasıl karardığını görüyorsanız hayatınızda öyle söyler. Hasta başında çok adam bulundurmayınız. Çünkü yukarıda gördüğünüz, onların nefesleri havayı zehirle doldurur. Dikkat ediniz hastayı ziyaret hastaya ihanet olmasın” (Sever, 2022, s. 551)

Uyanık, HDD'nin son sayısı olan 52. Sayısında yer alan “Korunacak Şeyler” başlıklı yazıda ise alkolün vücuda ve insan sağlığına zararlarını ele almıştır. Biraz, şarap, rakı gibi içkilerin etken maddeleri ve hammaddeleri hakkında bilgi verip, vücuttaki etkilerini açıklamakta ve içkinin sağlık üzerinde hem dışardan görülen hem de görünmeyen ancak karaciğer, mide gibi iç organlara verdiği zararları açıklamakta ve sağlıklı bir hayat için içkiden uzak durmak gerektiğini belirtmektedir. İçkinin sadece tek kişiyi değil, bir soyu zehirlediğini ve inkılap için çalışan bir halka bunun yakışmadığını dile getirmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Osmanlı'da siyasi hayatın ve fikir hareketlerinin oldukça canlı olduğu II. Meşrutiyet döneminde özgürlükçü toplumsal ve siyasi ortamında etkisiyle birçok fikir akımları ortaya çıkmıştır. Özellikle Balkan Savaşlarının ve büyük toprak kayıplarının ardından, II. Meşrutiyetle yaratılan özgürlük ortamı içinde yurda dönen aydınlar elde kalan son toprak parçasını korumak ve halkta milli bir bilinç uyandırmak için çeşitli arayışlar içine girmişlerdir. Bu arayışlar sonucu ortaya çıkan güçlü fikir akımlarından biri de Rus Narodnizmi ve Fransız solidarizminden etkilenecek ortaya çıkan halkçılık anlayışdır.

Halkçılık anlayışını savunan ve Anadolu köylüsünü, halkı bilinçlendirmeyi, onlarda bir ulus bilinci inşa etmeyi hedefleyen aydınlar çeşitli yayınlar, dernekler, dergiler aracılığıyla halka ulaşma ve halkı eğitmenin yollarına başvurmuşlardır. Bu yayınlardan biri de “Halka Doğru” dergisidir. HDD aracılığıyla yazarlar yüzyıllardır

kendi kaderine terk edilmiş olan Anadolu'daki Türk halkına onun kendi kullandığı Türkçe yoluyla ulaşmayı ve onu uyandırmayı, ona ulus bilinci taşımayı hedeflemişlerdir. HDD'de yer alan yazılarda hayatın her alanından konular ele alınmış, halkın geleneksel olana karşı yeni ve modern olanla tanışması, hayatın akışını modern olana göre inşa etmesi için eğitilmesi amaçlanmıştır.

“Halka Doğru” dergisinin yayımlandığı bir yıl boyunca halkın eğitimi açısından öncelik verdiği konulardan biri teşkilatlanma ve toplumsal örgütlenmedir. Yazılarda ocak, dernek, sendika, sandık, kooperatif, şirket, lonca gibi yapılar altında halkın örgütlenmesi, bir araya gelmesi ve birlikte hareket edilmesinin toplumsal ve iktisadi faydalarına dikkat çekilmiştir. Bu şekilde hem Türk olma, Türklerin bir araya gelmesi ve ulus bilinci oluşturması sağlanacak hem de yüzyıllardır ekonomik zorluklarla boğuşmak ve ezilmek zorunda kalan halk emeğinin karşılığını alacak, ezilmeyecek ve kalkınabilecektir.

II. Meşrutiyet döneminde birçok yeni okul açılmış, eski okullar önemli ölçüde ıslah edilmiş olsa da bunlar çoğunlukla şehir merkezlerinde açılan okullardan ibarettir (Hayta ve Ünal, 2003: 208). Kırsal kesimde ise geleneksel sıbyan/mahalle mektepleri bulunmaktadır ve buralarda bir camiye bağlı bir odada genellikle köyün imamı veya alt kademedeki bir dini ulema Kur'an okumayı, ezberlemeyi öğretmektedir. Mahalle mektepleri genelde varlıklı Müslümanlar tarafından kurulmakta, giderleri ise dini vakıflardan ve öğrenci ailelerinin hocalara verdiği haftalıklardan karşılanmaktadır (Somel, 2019). Okul açılması ITC tarafından da teşvik edilmiştir nitekim Türk Ocağı'nın iç tüzüğü'nün 3. maddesinde “Cemiyet maksadını elde etmek için Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitap ve risaleler neşredek, mektepler açmaya çalışacaktır”. ifadesine yer verilmiştir, yani Türk Ocakları'nın halkın eğitime yönelik amaçları içinde okul açmak da yer almaktadır (Sarınay, 2004).

Mektep açma/ okul yaptırmaya HDD'de yazılarında da yer verilen konulardan biridir. HDD yer alan yazılarda da halka kendi okullarını yaptırmalarını salık verilmekte ve bunu nasıl yapabileceklerine dair somut öneriler sunulmaktadır. Bu bağlamda halktan önce imcece usulü ile bir sınıf olacak şekilde bir yapı yapmaları ya da mevcut binaları onarmaları, daha sonra eklentilerle bu okul binalarını büyütme ve içine eğitim için gerekli materyalleri almaları salık verilmektedir. Aynı zamanda kurulacak ortak sandıklar, şirketler ve cemiyetlerle de okul yapılmasına katkıda bulunabilecekleri anlatılmaktadır.

Okuma- yazma ve okuryazarlık oranları modern halk eğitimi alanının her zaman temel konularından biri olagelmıştır. Günümüzde de halen devam eden okuryazarlığı yükseltme ve nüfusun tamamını okuryazar kılma girişimleri ve çabaları II. Meşrutiyet döneminde de halk eğitimi faaliyetleri içinde önemli bir yer tutmuştur. Akyüz (2001) bu durumu,

“23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet'in yeniden ilanından itibaren ülkenin her yanında yoğun bir halk eğitimi çalışması başlamıştır. Bu çalışmayı özellikle siyasi partiler, dernekler, okullar yürütmüş, basın da halkı teşvik etmiştir. Bu

halk eğitimi faaliyetleri daha çok gece dersleri, konferanslar, kurslar şeklinde yapılmıştır.”

şeklinde ifade etmiştir. Bu dönemde okuma olanağı bulamamış yaşlılara, yoksul çocuklara, tutuklulara okuma-yazma, hatta bazı mesleki bilgiler öğretilmeye çalışılmıştır (Yıldız, 2021).

Çavdar (1985), Türkiye’de 1923 yılında vilayet salnamelerine dayalı olarak yapılan tahminlere göre 11-12 milyon, 1927 yılı sayımına göre ise 13,6 milyon nüfus bulunduğunu ve bu nüfusun büyük çoğunluğu kırsal alanlarda yaşadığını belirtmektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında nüfusun okur – yazarlık oranı oldukça düşüktür. Nitekim 1920’lerin başında altı yaşından büyük Müslüman nüfusun %10’u bile okur-yazar değildir. 1927 yılında yapılan nüfus sayımından elde edilen verilere göre ise, nüfusun ancak %11’i okur - yazar durumundadır (Çavdar, 1985; Tezel, 1986; Zürcher, 2006).

HDD’de yer alan yazılarda da halkın eğitiminde okul yaptırma gibi okuma yazma öğrenmenin önemine de dikkat çekilmektedir. Okuma yazma bilmenin kişileri kendilerini ifade edebilmeleri, haklarını arayabilmeleri, modern tarım ve üretim yapabilmeleri, san’at, zanaat, sağlık hizmetine erişebilmeleri, kendi bütçelerini yönetebilmeleri açısından elzem olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda yazılarda okuma-yazma öğrenmeyi teşvik etmek için dini söylem ve öğelere de yer verilmiştir.

Benzer şekilde kadınların ve kız çocuklarının eğitilmesi konusunda da geleneksel olumsuz inanç ve anlayışların terk edilmesi ve kadınların eğitilmesi, okuma yazma öğrenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Zira kadınların hem toplumsal hayata katılımı ve kimseye bağımlı olmamaları için okuma yazma öğrenmeleri önemlidir. Hem de kadınlar geleceğin kurucusu olacak, ulusu inşa edecek çocukları yetiştirmektedirler. Bu nedenle de modern eğitimli anneler çocuklarını daha iyi eğitebilecekler, çocuklarını yetiştirebileceklerdir. Şahin ve Tokdemir (2011) de kadın eğitiminin II. Meşrutiyet döneminin, dünyada gelişen kadın hareketlerinin paralelinde kadın eğitiminin tüm kademeleriyle örgütlenmeye başladığını ifade etmektedirler. Zira bu dönemde girilen I. Dünya Savaşı şartları da kadının toplumsal yaşam içinde yer almasını hızlandırıcı bir etki yapmış, toplumdaki erkek nüfusun savaşta olması kadınların çalışmasını zorunlu kılmış, kadın eğitiminin gelişmesine önem verilmiştir (Ergün, 1996). Benzer şekilde Alkan, Yücekök ve Turan (1988: 88) da çalışmalarında İkinci Meşrutiyet’in Türk kadınına sağladığı eğitim imkanı onların toplum hayatına katılmalarını ve ekonomik alanda kendilerini gösterme mücadelesi vermelerini de sağladığını, kadının, toplumsal ve ekonomik hayata katılma süreci kadın derneklerinin kurulmasını da yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu dönemde yayınlanan “Hanımlara Mahsus Gazete, Kadınlar Dünyası, Türk Kadını, Tedrisat Mecmuası, Muallim Mecmuası, Yeni Fikir ve Muallimler Birliği Mecmuası incelenmiş olup aynı zamanda Yeni Turan, Demet, Mehasin, Sırat-ı Müstakimde, Sebilurreşat, Türk Yurdu, Yeni Felsefe, Sıyanet ve Bilgi Yurdu Işığı gibi birçok dergilerde de kadınlar tarafından, kadın eğitiminin önemine işaret eden yazıların yayımlandığı görülmüştür (Karagöz ve Şanal, 2015:679).

Çocuk yetiştirme HDD'de önemle üzerinde durulan halk eğitimi konuları arasında yer almaktadır. Yeni bir toplum, yeni bir ulus inşa etmede en önemli unsurlardan biri çocukların terbiyesi olarak görülmüştür. Hayatın her alanında olduğu gibi çocuk yetiştirmede de eski ve geleneksel yöntemlerin terk edilip modern yöntemlerin benimsenmesi önerilmiştir. Zira modern bir ulus olmanın yolu o ulusun çocuklarını iyi yetiştirmekten geçmektedir. Nitekim II. Meşrutiyet döneminin önemli eğitimcilerinden Satı Bey'e göre de, çocukluk çağının doğrudan doğruya terbiyenin zamanıdır; duygular ve alışkanlıklar burada verilmektedir (Ergün, 1996). Satı Bey çocuk terbiyesini, insanın bütün kuvvet ve kabiliyetini hem kendine hem de bütün insanlığa faydalı olacak şekilde mümkün olduğu kadar arttırması olarak tanımlıyordu (Mustafa Sâti, 2002: 3).

HDD'de halkın eğitiminde mesleki eğitim de öne çıkan başlıklardan biridir. Zira yüzyıllardır geri kalmış, unutulmuş Anadolu köylüsü modern tarım, san'at, zanaat konularında da geleneksel yöntemlere bağlı olduğundan emeğinin karşılığını alamamaktadır. Bu nedenle yazılarda halkı meslek eğitimine yöneltici önerilere sıkça yer verilmiştir. Böylece halk hem yeni meslek alanlarını tanıyacak hem de halihazırda yapmakta olduğu meslekleri daha modern yöntemlerle yapmanın yollarını öğrenecektir. Bu okulların hangi alanlarda olması gerektiği, nasıl açılabilceği, kimlerin bu okullara gideceği detaylarıyla anlatılmıştır. Bu okullarda meslek öğrenenlerin modern bilgileri kendi yaşamlarında ve içinde bulundukları toplumda uygulamalarının ve bu yolla modernleşmenin önemi vurgulanmıştır. II. Meşrutiyet döneminde mesleki eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar da (Erkek, 2018; Ergün, 2009; Aşçı, 2020) II. Meşrutiyet'in getirdiği heyecanla bu dönemde genel eğitimle birlikte mesleki eğitimin de ön plana çıkarılmaya çalışıldığını ve bu mekteplerde bir yenilik ve canlanma yaşanmaya başlandığını iddia etmektedirler. HDD'de yer verilen halk eğitimi konularından biri de halk sağlığıdır. Dönemim bulaşıcı hastalıkları hakkında bilgilendirme yazılarının yanı sıra sağlıklı kalmak için yapılması gerekenler konusunda da yazılara yer verilmiştir.

References

- Akyüz, Y. (2001). Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi. [History of Turkish Education from the Beginning to 2001]. Alfa Yayınları.
- Alkan, Ö.M., Yücekök A. N. ve Turan, İ. (1998). Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar [NGOs in İstanbul from Tanzimat to the Present]. Tarih Vakfı
- Aşçı, E. (2020). II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Politikalarına Bakış [Overview of Education Policies in the Second Constitutional Monarchy Period]. Turkish History Education Journal, 9(2), s. 492-509. DOI: 10.17497/tuhed.676873
- Berkes, N. (2002). Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler [Westernism, Nationalism and Social Revolutions]. Kaynak Yayınları.
- Berkes, N. (2008). Türkiye'de Çağdaşlaşma [Modernisation in Turkey]. Yapı Kredi Yayınları
- Corbin, J.& Strauss, A.(2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks: Sage.
- Çavdar, T. (1985). Türkiye'de Nüfus ve Nüfus Sorunu [Population and Population Problem in Turkey]. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt: 6, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ergün, M. (1996). II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim Hareketleri [Education movements in the Second Constitutional Monarchy Period]. Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (2009). II. Meşrutiyet Dönemindeki Eğitim Reformlarının Türk Modernleşmesindeki Yeri [Importance of Educational Reforms in the Second Constitutional Monarchy Period in Turkish Modernisation]. 100. Yılında II.Meşrutiyet Gelenek ve Değişim Ekseninde Türk Modernleşmesi Uluslar arası Sempozyumu, Bildiriler, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Marmara Üniversitesi yay, s.263-273.
- Erkek, S.M. (2018). II. Meşrutiyet Döneminde Mesleki Eğitimin Üç Sacayağı: Sanayi, Ticaret ve Ziraat Mektepleri [Three Pillars of Vocational Education in the Second Constitutional Monarchy Period: Industrial, Commercial and Agricultural Schools]. Turkish History Education Journal. Cilt: 7 Sayı: 2, s.443 – 465.
- Forster, N. (1994). The analysis of company documentation. C. Cassell & G. Symon (Ed.) içinde, Qualitative methods in organizational research, a practical guide (s. 147-166). SAGE publication.
- Georgeon, F. (2020). Osmanlı-Türk Modernleşmesi (1900-1930) [Ottoman-Turkish Modernisation (1900-1930)], Çev. Ali Berktaş, Yapı Kredi Yayınları.

- Güdek, O. (2007). Halka Doğru Dergisi, Tahlili Fihrist, İnceleme, Seçme Metinler [Halka Doğru Magazine, Analysis Index, Research, Selected Texts]. Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anadilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Gündoğdu, A., Güler, C. (2023). Halka Doğru Mecmuası ve Halka Doğru Düşüncesi [Halka Doğru Journal and Halka Doğru thought]. Türk Ocağı Yayınları.
- Gündüz, M. (2007). II. Meşrutiyetin Klasik Paradigmaları İçtihad, Sebilü'r-Reşad Ve Türk Yurdu'nda Toplumsal Tezler [Classical Paradigms of the Second Constitutional Monarchy Social Thesis in İçtihad, Sebilü'r Reşad and Türk Yurdu]. Lotus Yayınevi.
- Gürsoy, Ü. (1999). İkinci Meşrutiyet Dönemi Dergileri Üzerine Bir Araştırma [A Research on the journals of the Second Constitutional Monarchy Period]. Bizim Büro Basımevi.
- Hayta, N. ve Ünal, U. (2003). Osmanlı Devlet'inde Yenileşme Hareketleri (17. Yy Başlarından Yıkılışa) [Reform Movements in the Ottoman State (From the Beginning of the 17th Century to the Collapse)]. Gazi Kitabevi.
- Karagöz, S. ve Şanal, M. (2015). İkinci Meşrutiyet Dönemi Kadın Gözüyle Kadın Eğitim [Women's Education from Womens's Perspective in the Second Constitutional Monarchy Period]. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 8, Sayı: 39, s.679-691.
- Lewis, B. (1998). Modern Türkiye'nin Doğuşu [The Emergence of Modern Turkey]. TTK Yayınları.
- Merriam, S. B. (2009). Qualitative research: A guide to design and implementation. Jossey-Bass.
- Ocak, H.C. (2002). Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri [The Role of Halka Doğru Magazine in the Development of Ottoman Economic Thought]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Odabaşı, İ. A. (2011). Selanik İttihat ve Terakki Üçüncü Kulübünün Köylü/Köycü Gazetesi; Vatandaş [The Peasant/Peasant Newspaper of the Thessaloniki Committee of Union and Progress Third Club; Citizen]. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 10, Sayı:22, ss. 47-63
- Odabaşı, İ. A. (2015). II. Meşrutiyet Basınında Halkçılık, Köycülük, Sosyalizm [Publicism, Pesantism, Socialism in the Second Constitutinal Monarchy Press]. Dergah Yayınları.
- O'Leary, Z. (2017). The essential guide to doing your research project. SAGE Publications Inc.

- Özden, M. (2011). Bir Halkçı Münevverler Platformu: Halka Doğru Dergisi (1913-1914) [A Platform of Publicist Intellectuals: Halka Doğru Magazine (1913-1914)]. Milli Folklor, Yıl 23, sayı 89, s. 109-119.
- Özpay, A. (2016). Sosyal Hayatın Aynası: Halka Doğru [Mirror of Social Life: Halka Doğru]. Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu Bildirisi. 28-30 Nisan 2016
- Sarınay, Y. (2004). Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931) [The Historical Development of Turkish Nationalism and Turkish Ocağı (1912-1931)]. Ötüken Neşriyatı.
- Sâtı Bey, M. (2002). Eğitim ve toplumsal sorunlar üzerine konferanslar [Lectures on education and social problems]. (Haz. O. Kafadar, F. Öztürk). Kültür Bakanlığı Yay.
- Somel, S.A. (2019). Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839- 1908) İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin [Modernisation of Education in the Ottoman Empire (1839-1908)]. Çev. Osman Yener. Üçüncü Baskı. İletişim Yayınları.
- Şahin, M., Tokdemir, M. (2011). II. Meşrutiyet Döneminde Eğitimde Yaşanan Gelişmeler [Developments in Education during the Second Constitutional Monarchy Period]. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 9(4), 851 - 876.
- Tamir, A. ve Aytaç, P. (2022). Halka Doğru [Towards the Public]. Mustafa Sever (Ed). Barış Kitap
- Tekeli, İ. (1985). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Eğitim Sistemindeki Değişmeler [Changes in the Education System from Tanzimat to the Republic]. İçinde; Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 2 s. 456-478, İletişim Yayınları.
- Tezel, Y. S. (1986). Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923 – 1950) [Economic History of the Republican Era (1923-1950)]. Yurt Yayınları.
- Toprak, Z. (2013). Türkiye'de Popülizm 1908-1923 [Popularism in Turkey 1908-1923)]. Doğan Kitap
- Yıldırım, D. (1998) Türkiye'de Folklor araştırmalarının gelişme devreleri [Development of Folklore Research in Turkey]. Türk Bitiği içinde. Akçağ yayıncılık (43-60).
- Yıldız, A. (2021). Osmanlı'da Modern Halk Eğitiminin Doğuşu. Mehmet Bilir'e Armağan [The Emergence of Modern Public Education in the Ottoman Empire]. içinde. (ed. Meral Uysal, Ahmet Yıldız, Ş. Erhan Bağcı, Nurcan Korkmaz). Ankara Üniversitesi Yayınları

- Yiğitbaş, M. ve Özdemir, H. (2012). Türkçü Bir Dergi: Halka Doğru ve Şiir Dünyası. Edebi Eleştiri Dergisi [A Turkic Journal: Halka Doğru and Poetry World]. Takvim-i Vekayi'den 1928 Yılına Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, s. 311-328.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. [https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%20adresinden%2005.12.2023 tarihinde alınmıştır](https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%20adresinden%2005.12.2023%20tarihinde%20alınmıştır).
- Zürcher, E. J. (2006). Modernleşen Türkiye'nin Tarihi [Turkey: A Modern History]. İletişim Yayınları.

Ethical Declaration and Committee Approval

Since this research was not conducted on individuals, it didn't require an ethics committee decision.

Bu araştırma bireyler üzerinde gerçekleştirilmediğinden etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Acknowledgement

The works published in our journal are copyrighted by our journal and published as open access with CC-BY-NC-ND license.

Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakları dergimizde olup, CC-BY-NC-ND lisansı ile açık erişim olarak yayımlanmaktadır.